

Kvartalsrapport 2/2015

RESULTATREGNSKAP

BALANSE

NOTER

Innhold

Styrets beretning	3
Regnskap KLP konsern	8
Resultatregnskap	8
Balanse	9
Egenkapitaloppstilling	10
Kontantstrømoppstilling	11
Noter til regnskapet	12
Note 1 Regnskapsprinsipper	12
Note 2 Segmentinformasjon – resultat etter IFRS pr. virksomhetsområde	13
Note 3 Premieinntekter for egen regning	16
Note 4 Andre inntekter	16
Note 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	17
Note 6 Driftskostnader	17
Note 7 Andre kostnader	17
Note 8 Investerings eiendom	18
Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	18
Note 10 Innlån	21
Note 11 Virkelig verdi hierarki	23
Note 12 Likviditetsrisiko	27
Note 13 Renterisiko	29
Note 14 Kredittrisiko	32
Note 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	35
Note 16 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	36
Note 17 Annen kortsiktig gjeld	37
Nøkkeltall – akkumulert	38
Ikke-finansielt regnskap	41
Note 1 Dialog	42
Note 2 Energiforbruk	42
Regnskap Kommunal Landspensjonskasse	43
Resultatregnskap	44
Balanse	45
Egenkapitaloppstilling	46
Kontantstrømoppstilling	47
Noter til regnskapet	48
Note 1 Regnskapsprinsipper	48
Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	48
Note 3 Premieinntekter for egen regning	48
Note 4 Erstatninger	48
Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader	49
Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	49
Note 7 Virkelig verdi hierarki	57
Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	66
Note 9 Forpliktelser	68
Note 10 Forsikringsforpliktelser	68

Rapport første halvår 2015

Et godt halvårsresultat der selskapet har styrket soliditeten etter en periode med sterk kundevekst

- Flytteprosess er endelig gjennomført. Siden januar 2012 har totalt 91 kommuner, én fylkeskommune og 374 bedrifter blitt nye kunder av KLP.
- Verdijustert avkastning kollektivporteføljen offentlig tjenstepensjon ble 0,1 prosent i kvartalet og 2,3 prosent for halvåret.
- Bokført avkastning kollektivporteføljen offentlig tjenstepensjon 1,0 prosent for kvartalet og 2,0 prosent for halvåret.
- KLP la ut et ansvarlig lån på EUR 600 millioner i det europeiske markedet. Lånet ble solid overtegnet og viser at KLP står sterkt også i det internasjonale markedet.

KLP – kundeeiet konsern i utvikling

Konsernet hadde ved utgangen av første halvår en forvaltningskapital på 526 milliarder kroner, dvs en vekst på 35 milliarder kroner hittil i år. 9,7 milliarder kroner av veksten kan tilskrives tilflytting av forsikringsfond fra nye kunder på livs- og pensjonsforsikring. Uro i aksjemarkedene og renteoppgang bidro til at noe av den sterke verdioppgangen på konsernets verdipapirplasseringer i 1. kvartal ble reversert i 2. kvartal. Det er årsaken til et svakt driftsresultat i kvartalet på minus 1 541 millioner kroner (5 769). Driftsresultatet for 1. halvår er allikevel tilfredsstillende, og utgjør 5 426 millioner kroner (8 824).

Den store tilflyttingen av nye kunder fra DNB Livsforsikring og Storebrand er nå endelig gjennomført i henhold til plan og uten større komplikasjoner. Totalt har 91 kommuner, én

fylkeskommune og 374 bedrifter gjennomført planlagt flytting gjennom perioden 2012 til og med 1. juli 2015.

Etter flere år med sterk vekst knyttet til tilflytting av nye kunder og god underliggende vekst i medlemsmassen, ønsket styret å styrke den ansvarlige kapitalen i selskapet. I juni hentet KLP 600 millioner euro, tilsvarende ca 5,3 milliarder kroner, i ny ansvarlig kapital. Lånet ble godt mottatt i markedet.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Av konsernets forvaltningskapital på 526 milliarder kroner utgjør 407 milliarder kroner pensjonsfond tilhørende denne kundegruppen.

Resultater andre kvartal 2015

Avkastningsresultat

KLP oppnådde i første halvår 2015 et tilfredsstillende avkastningsresultat (avkastning ut over grunnlagsrente) på 2,6 milliarder kroner (1,2), hvorav 1,3 milliarder i andre kvartal. Finansinntekter fra kundemidler utgjør 8,9 milliarder kroner (11,8), hvorav 0,5 milliarder i andre kvartal. Verdijustert avkastning på kollektivporteføljen ble 2,3 prosent i halvåret og bokført avkastning ble 2,0 prosent.

Risikoresultat

Risikoresultatet var godt i første kvartal, men noe svakere i andre. Samlet risikohendelse i perioden er som forventet første halvår og resultatet utgjør 294 millioner kroner. Det er foreløpig fordelt med 144 millioner kroner til kunders resultat, og 150 millioner kroner til selskapsresultatet. Av selskapets andel av risikoresultat er 144 millioner kroner avsatt til risikoutjevningssfond og 6 millioner kroner til annen egenkapital som udisponert resultat.

Administrasjonsresultat

Selskapets administrasjonsresultat viser et overskudd på 132 millioner kroner (123) ved utgangen av andre kvartal. Dette reflekterer at KLP har god kontroll på sitt kostnadsnivå. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 0,26 prosent av premiereserven.

Samlet resultat

Resultat til selskapet ble 471 millioner kroner for kvartalet, og 1 053 millioner kroner for første halvår. Kunders resultat ble 1 277 millioner kroner for kvartalet og 2 691 millioner kroner for første halvår.

Resultatfordelingen er foreløpig.

Millioner kroner	Kunder	Selskap	Sum
Avkastningsresultat	2 596	11	2 607
Risikoresultat	144	150	294
Rentegarantipremie		398	398
Administrasjonsresultat		132	132
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter / kostnader i ikke teknisk regnskap		420	420
Tilbakeført oppreserveringsbidrag fra kunder til selskap	-50	50	0
Skatt		-108	-108
Resultat 2. kvartal 2015	2 691	1 053	3 744
Resultat 2. kvartal 2014	1 513	800	2 314

Uførerreform

Omleggingen av uføreytelser er en del av tilpasningen av offentlig tjenstepensjon (OfTP) til pensjonsreformen. Uføreytelser i folketrygden ble besluttet lagt om fra 1. januar 2015. Den nye uføretrygden i folketrygden tar en større del av samlet uføreytelse, og offentlig tjenstepensjon tilsvarende mindre, for nye uføre fra 2015. Det overordnede siktemål med hensyn til nivå har vært uendret kompensasjonsgrad (samlet ytelse fra folketrygden og OfTP) etter skatt. Dette betyr vesentlig lavere ytelse fra OfTP under varig uførhet enn det som var tilfelle før omleggingen. Med de reduserte ytelse fra 1. januar 2015 blir behovet for premiereserve vesentlig lavere. Reduksjonen i premiereserve utgjør mellom 9 og 10 milliarder kroner i KLPs ordninger for kommuner, fylkeskommuner, statlige helseforetak og andre virksomheter med offentlig tilknytning.

KLPs tidligere uføretariffer, som gjaldt frem til 31.12.2014, var basert på uførerfaringer frem til 2009. I hele perioden etter 2009 har uføreutviklingen i KLPs bestand vært gunstigere enn de antagelser selskapet la til grunn i 2009. Dette reduserer behovet for premiereserve med om lag 5 milliarder kroner.

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen utgjør 445,9 milliarder kroner, en oppgang på 14,4 milliarder kroner i kvartalet. Forsikringsforpliktelsene har økt med 8,6 milliarder kroner. I løpet av første halvår er det mottatt 9,6 milliarder kroner i tilflyttede reserver, mens det er avgitt 0,1 milliarder kroner.

Kapitaldekningen i KLP var ved utgangen av kvartalet 11,3 prosent (9,6), og kjernekapital-dekningen var 7,7 prosent (8,0). Det er i løpet av juni kalt inn ordinært egenkapitaltilskudd på 1 159 millioner kroner med innbetaling i tredje kvartal.

Solvensmarginen er i første halvår økt fra 228 til 241 prosent.

Styrking av kapital- og solvensdekning skyldes i all hovedsak opptak av ansvarlig lån med EUR 600 millioner i andre kvartal.

I løpet av første halvår er kursreguleringsfondet styrket med 1,4 milliarder kroner til 20,9 milliarder kroner. Tilleggsavsetninger utgjør 17,2 milliarder kroner. KLP har ved utgangen av kvartalet en total soliditetskapital på 79,2 milliarder kroner som tilsvarer 21,6 prosent av forsikringsfond med rentegaranti.

Styret vurderer selskapets soliditet som tilfredsstillende i forhold til balansens sammensetning, rådende markedsforhold og myndighetskrav.

Nøkkeltall

Prosent	Hittil pr 2. kvartal		Året
	2015	2014	2014
EIENDELER			
Kapitalavkastning I	2,0	1,8	4,3
Kapitalavkastning II	2,3	3,6	6,9
Kapitalavkastning III	1,0	4,6	9,5
<i>Avkastningstillene gjelder kollektivporteføljen</i>			
Kapitaldekning	11,3	9,6	9,5
Solvensmargindekning	241	209	228

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting utgjør 10,0 milliarder kroner i kvartalet (11,7), 16,0 milliarder kroner (16,3) for halvåret. Nedgangen skyldes at det er registrert lavere lønnsvekst i bestanden i år, og dermed er premien som finansierer regulering av forpliktelsene grunnet lønnsvekst på 1,8 milliarder kroner lavere i 1. halvår i år enn tilsvarende periode i fjor. Øvrige premieinntekter er dermed økt.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting, økte med 14,4 prosent og utgjorde 7 427 millioner kroner (6 491) hittil i år.

Forvaltning av kollektivporteføljen

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 409,2 milliarder kroner (346,5) og var investert som vist nedenfor;

Alle tall i prosent	1. halvår 2015		1. halvår 2014	
	30.06.2015	30.06.2014	30.06.2014	30.06.2014
Eiendeler	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Aksjer	21,5 %	4,7 %	20,8 %	7,3 %
Omløpsobligasjoner	21,1 %	0,0 %	20,7 %	4,6 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	27,4 %	2,2 %	28,1 %	2,3 %
Utlån	12,2 %	1,4 %	11,1 %	1,6 %
Eiendom	10,9 %	5,2 %	11,4 %	3,6 %
Andre finansielle eiendeler	6,9 %	0,7 %	8,0 %	1,3 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer inkludert aksjederivater samt spesialfond utgjorde i underkant av 22 prosent. Aksjemarkedene hadde en blandet utvikling i kvartalet. Oslo Børs (OSEBX) hadde en svak positiv avkastning på 1,6 prosent, mens KLPs verdensindeks (valutasikret) falt med 0,4 prosent i kvartalet.

Omløpsobligasjoner

Omløpsobligasjoner utgjorde rundt 21 prosent av eiendelene i kollektivporteføljen. Renteoppgang førte til negativ avkastning for alle delindekser. Den internasjonale kredittobligasjonsindeksen KLP benytter, hadde en valutasikret avkastning på -2,3 prosent i andre kvartal 2015. Indeksen for internasjonale statsobligasjoner falt med 3,0 prosent, mens den norske statsobligasjonsindeksen var ned 0,4 prosent i kvartalet.

Obligasjoner som holdes til forfall

Investering i obligasjoner som holdes til forfall, utgjorde vel 27 prosent av kollektivporteføljen. Ikke regnskapsførte merverdier utgjør 9,1 milliarder kroner. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av kredittverdige institusjoner. Det er ingen nedskrivning for kredittap i porteføljen.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer utgjorde 10,9 prosent av kollektivporteføljen. KLP gjennomfører en grundig verddivurdering av sin eiendoms masse hvert kvartal. Gjennomgangen i første halvår 2015 viser stabilitet i prisingen av investeringseiendommer. Eiendomsverdiene i kollektivporteføljen er oppregulert med 990 millioner kroner. Inkluderes effekten av valutasikring på utenlandske eiendommer utgjør oppreguleringen i første halvår 1 027 millioner kroner. Virksomhetsavkastningen i kollektivporteføljen var 5,2 prosent.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen var 48,3 milliarder kroner. Dette fordelte seg med 44,0 milliarder kroner i utlån til kommuner og andre virksomheter, og 4,3 milliarder kroner i pantesikrede boliglån. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 575 millioner kroner pr 30.06.2015.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og innlånt ansvarlig kapital.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med lav risiko og målsetting om stabil avkastning og vekst i egenkapitalen. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 2,4 prosent i halvåret, hvorav 1,1 prosent i andre kvartal.

Rammebetingelser, produkt- og markedsforhold og eierrelasjoner.

Implementering av Solvens II-regelverket gjøres gradvis ved at det i 2015 stilles krav til selskapenes forberedelser med særlig vekt på organisering og rapportering. Det endelige regelverket inkludert de nye kravene til solvens blir gjort gjeldende fra 1. januar 2016. Kapitalkravene under det nye regelverket vil bli strengere enn tidligere, men foreløpige beregninger viser at selskapet vil tilfredsstill disse uten overgangsregler. KLP følger opp sitt arbeid med å forberede overgangen, gjennom å jobbe mye med selskapets egne prosesser rund risiko og soliditet (ORSA-prosessen).

Det er gjennomført representantskapsmøte, generalforsamling og ressursgruppemøter med eiere i andre kvartal.

Datterselskapenes forretningsområder

Privat tjenestepensjon

Konsernets satsing på privat tjenestepensjon skjer i datterselskapet KLP Bedriftspensjon AS.

Det er høy markedsaktivitet i KLP Bedriftspensjon, og dette gir en tilfredsstillende volumvekst. Selskapet har 2,5 milliarder kroner i forvaltningskapital etter første halvår, en økning på 0,3 milliarder kroner hittil i år. Halvparten av økningen er knyttet opp til innskuddspensjon som nå utgjør 1,0 milliarder kroner. Pensjonsfond med årlig avkastningsgaranti utgjør 1,2 milliarder kroner.

226 nye kunder etablerte pensjonsavtale i KLP Bedriftspensjon og 314 pensjonskapitalbevis er flyttet til selskapet.

KLP Bedriftspensjon oppnådde en bokført avkastning på kollektivporteføljen på 2,4 prosent og en verdijustert avkastning på 2,5 prosent i første halvår. Kundene på innskuddspensjon oppnådde en avkastning på 2,5 prosent for halvåret.

Avkastningsresultatet utgjorde 4,5 millioner kroner i andre kvartal, og 10,0 millioner kroner hittil i år.

Selskapets oppnådde et resultat før skatt på 0,2 millioner kroner i kvartalet, - 6,8 millioner kroner for første halvår.

Avkastning kundemidler

Prosent	30.06.2015	30.06.2014	31.12.2014
Kollektivporteføljen			
Kapitalavkastning I	2,4 %	3,2 %	4,6 %
Kapitalavkastning II	2,5 %	2,7 %	6,1 %
Innskuddspensjon med investeringsvalg			
Profil KLP90	5,5 %	7,8 %	8,9 %
Profil KLP70	4,1 %	7,3 %	8,9 %
Profil KLP50	2,7 %	6,4 %	9,2 %
Profil KLP30	1,5 %	5,5 %	8,4 %
Profil KLPPM	0,9 %	1,2 %	2,3 %

Skadeforsikring

KLP Skadeforsikring AS er en betydelig leverandør av skadeforsikring til kommuner og fylkeskommuner. I tillegg har selskapet et voksende antall kunder innen kommunale foretak og bedrifter i beslektede sektorer. KLP Skadeforsikring er kvalitetssertifisert etter ISO 9001 standard.

Driftsresultatet (før skatt) for utgangen av første halvår var 19,5 millioner kroner. På samme tid i fjor var resultatet 137,2 millioner kroner. Resultatet for andre kvartal var 18,4 millioner kroner.

Halvårsresultatet preges av to store brannskader i første kvartal med en samlet erstatningskostnad for egen regning på 58 millioner kroner. I andre kvartal ble det innrapportert

ytterligere en skade på 15,5 millioner kroner i beregnet erstatning. Avviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er i halvåret inntektsført 55,8 millioner kroner som regulering av tidligere års reserver. Det er i perioden kostnadsført 26,1 millioner kroner knyttet til naturskader. Finansinntektene var svake i andre kvartal isolert, kun 0,4 prosent, men tilfredsstillende sett over hele resultatperioden, med en samlet avkastning på 2,3 prosent.

Offentlig marked

Netto bestandspremie har så langt i år økt med 2,4 % sammenlignet med status pr. 31.12.14, tilsvarende 11,9 millioner kroner.

Bedriftsmarked

Netto bestandspremie har i år økt med 5,3 % sammenlignet med status pr. 31.12.14, tilsvarende 13,2 millioner kroner. Det er høy tilbudsaktivitet i et marked hvor konkurransen er hard. Tilslagsprosenten for perioden er om lag 12 prosent.

I andre kvartal er det ikke innrapportert skader over 5 millioner kroner, mens én skade i første kvartal har en estimert kostnad på 16,1 millioner kroner.

Personmarked

Netto bestandspremie har i år økt med 11,6 % sammenlignet med status pr. 31.12.14, tilsvarende 34,2 millioner kroner. Medlemsandelen i årets salg har vært 86,5 prosent. Web-andelen av salg mot personmarkedet er økende og var 21 prosent for årets salg.

Det er innrapportert fem større eiendomsskader så langt i år med en samlet kostnad på 22,3 millioner kroner. Alle skadene inntraff i første kvartal.

Netto finansinntekter i 1. halvår var 89,1 millioner kroner, mot 123,5 millioner kroner på samme tid foregående år. De beste aktivaklassene var Eiendom og Aksjer med henholdsvis 7,3 prosent og 5,0 prosent i akkumulert avkastning.

Selskapet økte i første kvartal investeringene i selskapets to ansvarlige eiendomsselskaper (ANS) med 52 millioner kroner. Videre er selskapets eiendomsinvesteringer oppregulert med 25 millioner kroner som følge av verdistigning.

Selskapets sikkerhetsavsetninger er uendret i forhold til status pr. årsslutt 2014 og utgjør en tilfredsstillende buffer i forhold til usikkerheten i en forsikringsportefølje.

Kapitaldekningen var 40,0 prosent, mot 44,0 prosent pr. årsslutt 2014.

Pr. 1. halvår	2015	2014
Skadeprosent ¹	93,7	71,8
Kostnadsprosent ¹	20,4	23,9
Totalkostnadsprosent ¹	114,0	95,7

¹ For egen regning

Selskapet har som ambisjon å være en konkurransedyktig leverandør til alle offentlige kunder. Det er stort fokus på risikoreducerende tiltak/informasjon, spesielt på risikoutsatte virksomheter som kommunale utleieboliger.

I bedriftsmarkedet er det fokus på vekst innen energi- og private bedrifter både gjennom forsikringsmeglere og direkte kampanjer i alle definert markeder.

Kapital- og fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning AS utgjør KLP-konsernets verdi-papirforvaltningsmiljø. Totalt forvaltet selskapet 383 milliarder kroner ved utgangen av første halvår 2015. Dette er en økning på 40 milliarder kroner fra samme tid i fjor. Hoveddelen av midlene forvaltes på vegne av Kommunal Landspensjonskasse og datter-selskap i KLP-konsernet.

Netto nytegning i KLP fondene i første halvår 2015 var på 5,3 milliarder kroner. Konsern-eksterne kunder hadde en netto nytegning på 2,4 milliarder kroner. Antallet kunder i KLP-fondene har vokst med 34% siste år og er nå 46 000.

KLP Kapitalforvaltning AS oppnådde et resultat før skatt på 30,5 millioner kroner i første halvår 2015.

Selskapet viser god vekst gjennom indeksforvaltning av midler fra eksterne kunder, mens det er noe svakere inntjening og vekst innenfor aktiv forvaltning.

Bank

KLP Banken driver utlåns- og innskuddsvirksomhet i personmarkedet (PM) og til offentlige låntakere og bedrifter (OM). Utlån finansieres på egen balanse av innskudd og innlån i verdipapirmarkedet. I tillegg forvaltes utlån finansiert av KLP. Konsernet etablerte i 2014 KLP Boligkreditt AS. Dette selskapet er nå i full drift med en utlånsbalanse på rapporteringstidspunktet på 3,8 milliarder kroner hvor 2,3 milliarder er finansiert av obligasjoner med fortrinnsrett.

Offentlig marked

Utlånsvirksomheten i OM har totalt sett hatt en jevn vekst i første halvår, mens volumet på bankens egen balanse er noe redusert. Virksomheten genererer tilfredsstillende marginer, som bidrar til positiv inntjening for bankkonsernet.

Personmarked

Personmarkedssatsningen er orientert mot medlemmene ved at disse tilbys ekstra gode betingelser. Medlemsandelen ligger stabilt rundt 69 prosent på innskudd og 80 prosent på utlån. Hittil i 2015 har antall kunder som er medlemmer vokst med over 3 200. Volumet av boliglån på balansen til KLP Banken konsernet er i samme periode økt med litt over 1 milliard kroner, mens innskuddsveksten har vært 1 054 millioner kroner.

Mislighold av boliglån ligger på et relativt lavt nivå. Mislighold pr 30.06.2015 over 90 dager er på 0,34 prosent. Det er vært lave konstaterte tap i porteføljen.

Resultat

KLP Banken konsernet oppnådde et resultat før skatt i første halvår på 17 millioner kroner. Resultatet i andre kvartal isolert sett var 19 millioner kroner. Samlede netto renteinntekter ble 81 millioner kroner i første halvår. Av dette er 43 millioner kroner opptjent i andre kvartal.

Samfunnsansvar

Da KLP tok beslutningen om å selge kullaksjer, ble det øremerket en halv milliard kroner til investering i fornybar energi i fremvoksende økonomier. I juni ble det klart at disse midlene skal investeres gjennom KLP Norfund Investments (KNI).

KLP ble rangert som nummer to globalt i den årlige undersøkelsen fra Asset Owners Disclosure Project (AODP) om hva kapitaleiere gjør for å møte klimautfordringer. KLP er en av åtte investorer som oppnår en trippel A rating. AODP rangerer hvert år verdens største kapitaleiere etter hvordan de bidrar til det nødvendige klimaskiftet. Dette gir en indeks over de 500 største global kapitaleierne. Undersøkelsen viser at nesten halvparten (232) av de undersøkte fondene gjør lite for å integrere klimahensyn i investeringene. KLP fikk fornyet miljøsertifikat som «Miljøfyrtårn».

KLP har gjennomført sin halvårslige gjennomgang av hvilke selskaper det kan investeres i forhold til selskapets retningslinjer for ansvarlige investeringer. Ti nye selskaper utelukkes fra KLPs investeringer pr juni, hvorav fem selskaper utelukkes på grunn av inntekter fra kullbasert virksomhet. I løpet av første halvår 2015 har KLP stemt på totalt 80 generalforsamlinger i Norge (92%) og 1 908 i utlandet (82%). KLP har fulgt opp ca. 60 selskaper og saker. Totalt 10 nye selskaper ble utelukket per 1. juni 2015, og 1 selskap ble inkludert.

Fremtidsutsikter

Med vedvarende usikkerhet rundt global vekst vil selskapet fortsatt benytte positive resultater til å styrke bufferkapitalen. Renteoppgang i andre kvartal reduserte overskuddet i selskapet, men vil på sikt bidra til en bedre avkastning av kundenes plasseringer. Solide buffere er fortsatt viktig for å kunne gi kundene en god kapitalforvaltning når rentene er lave.

KLP er kundeeiet. Arbeidet med å videreutvikle selskapets produkter og tjenester til beste for eiere og kunder står derfor helt sentralt. KLP vil også fremover ha fokus på god avkastning, lave kostnader, og god service for å bidra til en konkurransedyktig verdiskaping i selskapet.

Oslo, 18. august 2015

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Liv Kari Eskeland
Leder

Egil Johansen
Nestleder

Marit Torgersen

Jan Helge Gulbrandsen

Cathrine Klouman

Lars Vorland

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultatregnskap

KLP konsern

Note	Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015- 30.06.2015	01.01.2014- 30.06.2014	Året 2014
3	Premieinntekter for egen regning	9 966	11 481	26 261	38 046	63 611
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 717	3 208	6 788	5 954	12 185
	Netto renteinntekter bank	42	33	81	64	133
	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	-4 589	5 283	2 370	7 620	13 809
8	Netto inntekter fra investeringseiendommer	1 020	891	2 209	1 387	4 054
4	Andre inntekter	237	216	472	394	871
	Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter	401	-1 337	-1 598	-1 767	-3 343
	Sum netto inntekter	10 794	19 775	36 583	51 699	91 321
	Erstatninger for egen regning	-3 976	-3 502	-8 086	-10 925	-18 643
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-7 771	-9 829	-21 848	-30 716	-51 848
5	Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-6	-195	-94	-225	-807
6	Driftskostnader	-366	-286	-694	-641	-1 167
7	Andre kostnader	-215	-193	-435	-367	-800
	Sum kostnader	-12 335	-14 006	-31 157	-42 875	-73 265
	Driftsresultat	-1 541	5 769	5 426	8 824	18 056
	Til/fra kursreguleringsfond i livsforsikring	3 199	-4 398	-1 393	-6 164	-9 130
	Til/fra tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	57	0	57	0	-3 415
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-1 048	-951	-2 756	-1 862	-4 322
	Resultat før skatt	667	421	1 334	799	1 189
	Skattekostnad ¹	-225	-12	-360	-102	-324
	Resultat	442	408	975	697	865
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	0	-38	0	-38	-218
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	0	0	20
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	0	0	53
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	-38	0	-38	-144
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	42	110	78	142	195
	Valutaomregning utenlandske datterselskaper	292	-128	55	-334	-678
	Justering av forsikringsforpliktelsene	-292	128	-55	334	678
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-11	0	-21	0	-53
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	30	110	57	142	142
	Sum utvidet resultat	30	72	57	104	-2
	Totalresultat	472	480	1 031	800	863
	¹ Minoritetens andel av skattekostnad.	-136	-2	-87	-26	114

Balanse

KLP konsern

Note	Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
	Utsatt skattefordel	0	0	88
	Andre immaterielle eiendeler	492	398	448
	Varige driftsmidler	1 258	1 141	1 198
	Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	326	131	248
8,11	Investeringseiendom	45 486	40 359	44 467
9,14	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	38 296	28 896	30 620
9,14	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	88 446	76 834	86 974
9,11,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	2 043	2 136	2 269
9,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	72 055	57 979	64 741
9,11,14	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	144 275	130 769	152 489
9,11	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	113 068	88 381	101 123
9,11,14	Finansielle derivater	1 123	832	1 785
9	Fordringer	10 777	11 220	1 345
9	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	1 015	735	842
	Kontanter og bankinnskudd	7 384	2 651	2 257
	SUM EIENDELER	526 044	442 463	490 894
	Innskutt egenkapital	9 215	7 623	9 173
	Opptjent egenkapital	9 503	8 409	8 471
	SUM EGENKAPITAL	18 718	16 032	17 644
9,10	Fondsobligasjonslån	1 277	1 007	1 253
9,10	Ansvarlig lånekapital	8 478	3 126	3 423
	Pensjonsforpliktelser	754	661	755
15	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	408 316	352 224	379 912
15	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	1 015	735	842
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 984	2 817	2 555
9,10	Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	17 642	16 236	18 468
9,10	Gjeld til kredittinstitusjoner	5 509	3 702	5 220
9,10	Gjeld til og innskudd kunder	7 305	5 079	6 251
9,11	Finansielle derivater	5 529	3 433	11 549
	Utsatt skatt	180	91	170
17	Annen kortsiktig gjeld	6 941	6 441	5 885
	Minoritetsinteresse klassifisert som gjeld	41 396	30 880	36 968
	SUM GJELD	507 327	426 431	473 250
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	526 044	442 463	490 894
	Betingede forpliktelser	10 177	9 147	13 256

Egenkapitaloppstilling

KLP konsern

2015 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	9 173	8 471	17 644
Resultat		975	975
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		57	57
Sum utvidet resultat		57	57
Sum totalresultat		1 031	1 031
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	42		42
Sum transaksjoner med eierne	42		42
Egenkapital 30.06.2015	9 215	9 503	18 718

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	7 609	15 268
Resultat		697	697
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-38	-38
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		142	142
Sum utvidet resultat		104	104
Sum totalresultat		800	800
Netto utbetalt egenkapitaltilskudd	-36		-36
Sum transaksjoner med eierne	-36		-36
Egenkapital 30.06.2014	7 623	8 409	16 032

Kontantstrømoppstilling

KLP konsern

Millioner kroner	01.01.2015- 30.06.2015	01.01.2015- 31.03.2015	01.01.2014- 31.12.2014	01.01.2014- 30.09.2014	01.01.2014- 30.06.2014
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	758	1 198	-3 819	-999	94
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-75	-30	-162	-105	-69
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	4 445	-105	3 342	1 593	-270
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	5 127	1 063	-639	489	-245
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	2 257	2 257	2 896	2 896	2 896
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	7 384	3 320	2 257	3 385	2 651

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak av lån og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KLP konsern

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse KLP for perioden 01.01.2015 – 30.06.2015. Det er foretatt forenklet revisjon av delårsrapporten.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

De samme regnskapsprinsippene og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i siste årsregnskap.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2014. Dette ligger tilgjengelig på KLPs hjemmeside klp.no.

Note 2 SEGMENTINFORMASJON

Millioner kroner	Kollektiv pensjon offentlig			Kollektiv pensjon privat			Skadeforsikring		
	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Premieinntekter f.e.r. fra eksterne kunder ¹	25 528	37 383	62 379	236	258	410	498	405	823
Premieinntekter f.e.r. fra andre konsernselskaper ¹	20	31	76	0	0	0	6	5	19
Netto finansinntekter fra investeringer	9 408	12 564	25 204	53	81	139	92	126	240
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	527	559	1 224	1	1	2	1	1	1
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter									
Sum inntekter	35 483	50 537	88 882	290	340	551	596	537	1 083
Erstatninger f.e.r.	-7 574	-10 597	-17 996	-45	-33	-66	-467	-295	-581
Forsikringsmessige avsetninger f.e.r.	-21 626	-30 436	-51 405	-217	-275	-441	-5	-5	-1
Kostnader innlån	-94	-225	-807	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-420	-364	-692	-22	-20	-42	-103	-98	-193
Avskrivninger	-37	-40	-79	-1	-1	-1	-2	-2	-4
Andre kostnader	-436	-367	-799	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	-30 187	-42 028	-71 777	-285	-329	-550	-576	-400	-779
Driftsresultat	5 296	8 509	17 105	5	12	1	20	137	304
Midler tilført forsikringskundene ²	-4 135	-7 670	-16 146	-12	-21	-23	0	0	0
Resultat før skatt	1 161	839	959	-7	-9	-23	20	137	304
Skattekostnad	-108	0	35	0	0	0	-12	-33	-64
Resultat etter skatt	1 053	839	994	-7	-9	-23	7	104	240
Endring i utvidet resultat	0	-38	-143	0	0	-2	0	-4	-16
Totalresultat	1 053	800	852	-7	-9	-25	7	101	223
Eiendeler	445 903	377 752	415 030	2 546	2 131	2 270	4 278	4 048	3 945
Gjeld	427 355	361 899	397 576	2 424	2 011	2 167	3 149	2 973	2 824

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

Note 2 SEGMENTINFORMASJON (FORTS.)

Millioner kroner	Bank			Kapitalforvaltning			Øvrige		
	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Premieinntekter f.e.r. fra eksterne kunder ¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Premieinntekter f.e.r. fra andre konsernselskaper ¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	67	66	118	5	4	6	0	0	0
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	5	5	10	0	0	0	4	4	8
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	29	29	58	149	198	419	0	0	0
Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter									
Sum inntekter	102	100	186	154	202	424	4	4	8
Erstatninger f.e.r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger f.e.r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-83	-70	-155	-121	-189	-366	-4	-4	-7
Avskrivninger	-1	-1	-3	-2	-1	-2	0	0	0
Andre kostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum kostnader	-85	-71	-158	-123	-190	-368	-4	-4	-7
Driftsresultat	17	29	28	31	12	56	1	1	1
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	17	29	28	31	12	56	1	1	1
Skattekostnad	-5	-8	-7	-9	-3	-14	0	0	0
Resultat etter skatt	12	21	21	22	9	42	1	1	0
Endring i utvidet resultat	0	-1	-4	0	0	0	0	0	0
Totalresultat	12	20	16	22	9	42	1	1	0
Eiendeler	29 819	26 450	29 758	368	301	360	11	11	11
Gjeld	28 534	25 157	28 469	163	132	177	2	2	3

Note 2 SEGMENTINFORMASJON (FORTS.)

Millioner kroner	Elimineringer			Sum		
	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Premieinntekter f.e.r. fra eksterne kunder ¹	0	0	0	26 261	38 046	63 611
Premieinntekter f.e.r. fra andre konsernselskaper ¹	-25	-36	-95	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	1 823	2 184	4 474	11 448	15 025	30 181
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	-67	-175	-375	472	394	871
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	-178	-227	-477	0	0	0
Minoritetens andel av avkastning på finansielle instrumenter	-1 598	-1 767	-3 343	-1 598	-1 767	-3 343
Sum inntekter	-45	-22	186	36 583	51 699	91 321
Erstatninger f.e.r.	0	0	0	-8 086	-10 925	-18 643
Forsikringsmessige avsetninger f.e.r.	0	0	0	-21 848	-30 716	-51 848
Kostnader innlån	0	0	0	-94	-225	-807
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	113	156	396	-641	-587	-1 059
Avskrivninger	-11	-9	-20	-53	-54	-109
Andre kostnader	1	0	0	-435	-367	-800
Sum kostnader	102	147	376	-31 157	-42 875	-73 265
Driftsresultat	58	125	562	5 426	8 824	18 056
Midler tilført forsikringskundene ²	55	-334	-698	-4 092	-8 025	-16 867
Resultat før skatt	113	-209	-136	1 334	799	1 189
Skattekostnad	-226	-59	-273	-360	-102	-324
Resultat etter skatt	-113	-267	-409	975	697	865
Endring i utvidet resultat	57	147	164	57	104	-2
Totalresultat	-57	-120	-245	1 031	800	863
Eiendeler	4 308 2	31 771	39 519	526 044	442 463	490 894
Gjeld	4 567 0	34 261	42 034	507 327	426 431	473 250

Ledelsen har identifisert virksomhetssegmentene, og intern rapportering støtter opp under disse. KLP konsernets virksomhet er inndelt i de fem områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank og kapitalforvaltning. All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

Kollektiv pensjon offentlig

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenstepensjon.

Kollektiv pensjon privat

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor.

Skadeforsikring

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

Bank

KLPs bankvirksomhet omfatter selskapene KLP Bank Holding AS og dets heleide datterselskaper: KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, samt utlån med offentlig garanti.

Kapitalforvaltning

Kapitalforvaltning tilbys fra selskapet KLP Kapitalforvaltning AS. Selskapet tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

Øvrig

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

Note 3 PREMIEINNTEKTER FOR EGEN REGNING

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 - 30.06.2015	01.01.2014 - 30.06.2014	Året 2014
Forfalte premier, brutto	10 343	11 963	16 580	16 829	33 300
Avgitte gjenforsikringspremier	25	24	15	10	-12
Overføring av premiereserve fra andre ¹	-403	-505	9 667	21 207	30 324
Sum premieinntekter for egen regning	9 966	11 481	26 261	38 046	63 611

¹ Overføring av premiereserver fra andre for 2. kvartal 2015 og 2014 er negativ. Årsaken til dette er at KLP først ved endelig sluttavregning for tilflytting av av nye kunder får opplyst kundenes respektive fordeling mellom premiereserve, tilleggsavsetninger og premiefond. Ved sluttavregningen gjøres det derfor en ompostering fra premiereserve til premiefond og tilleggsavsetninger.

Note 4 ANDRE INNTEKTER

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 - 30.06.2015	01.01.2014 - 30.06.2014	Året 2014
Tilskudd AFP	209	191	429	364	775
Øvrige inntekter	27	25	43	30	95
Sum andre inntekter	237	216	472	394	871

Note 5 RENTEKOSTNAD OG VERDIENDRING ANSVARLIGE LÅN OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 - 30.06.2015	01.01.2014 - 30.06.2014	Året 2014
ANSVARLIGE LÅN					
Rentekostnader ¹	-55	-39	-90	-76	-165
Verdiendring	-32	-68	49	-40	-259
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	-87	-107	-41	-115	-424
FONDSOBLIGASJONSLÅN					
Rentekostnader	-14	-11	-28	-22	-49
Verdiendring	95	-76	-25	-87	-333
Sum rentekostnader og verdiendring fondsobligasjonslån	81	-88	-53	-110	-382
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	-6	-195	-94	-225	-807

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlig lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ene evigvarende ansvarlige lånet er utstedt i euro, mens det andre evigvarende ansvarlige lånet og fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen. I 2.kvartal 2015 ble det tatt opp et nytt tidsbegrenset ansvarlig lån på 600 millioner euro.

På fondsobligasjonslånet er det benyttet sikringsbokføring (virkelig verdisikring). De to ansvarlige lånene er valutasikret gjennom investeringer i tilsvarende valuta. Sikringseffekten oppnås ved at både innlån og investering bokføres til dagskurs. Bruken av sikring innebærer i praksis en minimal total resultat effekt hvis man hensyntar sikringsobjekt og sikringsinstrument samlet. For mer informasjon vedrørende sikring og betingelser på de ansvarlige lånene og fondsobligasjonslånet henvises det til siste publiserte årsrapport.

Note 6 DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	2 . kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 -30.06.2015	01.01.2014 -30.06.2014	Året 2014
Personalkostnader	152	129	389	336	736
Avskrivninger	27	27	53	54	109
Andre driftskostnader	187	131	251	252	322
Sum driftskostnader	366	286	694	641	1 167

Note 7 ANDRE KOSTNADER

Millioner kroner	2 kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 - 30.06.2015	01.01.2014 - 30.06.2014	Året 2014
Kostnader AFP	209	191	428	364	775
Andre kostnader	6	2	7	3	25
Sum andre kostnader	215	193	435	367	800

Note 8 INVESTERINGSEIENDOM

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.2015 -30.06.2015	01.01.2014 -30.06.2014	Året 2014
RESULTAT: NETTO INNTEKTER FRA INVESTERINGSEIENDOMMER					
Netto leieinntekter m.v.	594	520	1 222	1 045	2 033
Verdiregulering	720	239	1 042	3	1 343
Valutaomregning utenlandske datterselskaper	- 294	133	- 55	339	678
Netto inntekter fra investeringseiendommer	1 020	891	2 209	1 387	4 054

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	Året 2014
BALANSE: INVESTERINGSEIENDOM			
Investeringseiendom 01.01	44 467	39 744	39 744
Verdiregulering	1 042	3	1 343
Netto avgang/tilgang	-62	610	3 357
Øvrige endringer	39	3	23
Investeringseiendom 30.06/31.12	45 486	40 359	44 467

Note 9 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter KLP verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje-anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salgs-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin smallcap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises som hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

Note 9 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. For de papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing prises teoretisk. Ved teoretisk prising benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år. Rentedifferansekurvene mottas fra Verdipapirfondenes forening. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra fem ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon.

For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurver som direktelånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin. Garantier handles bilateralt (OTC) og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs og prises derfor ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markedsplåslag på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kredittvurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler – triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle marginen ble satt. Konsernets utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kreditt-rating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Gjeld til kredittinstitusjoner

Disse transaksjonene verdsettes ved bruk av en verdsettelsesmodell, inkludert relevante kredittspredjusteringer innhentet i markedet.

n) Fordringer på kredittinstitusjoner, utlån til privatpersoner og innskudd fra kunder

Alle utlån og innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

o) Ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

p) Utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

q) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond og fondens virkelige verdi baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet som tilnærmet markedsvurdering.

Note 9 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

Millioner kroner	30.06.2015		30.06.2014		31.12.2014	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	11 333	12 439	11 390	12 467	10 384	11 831
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	26 963	28 263	17 506	18 934	20 236	22 331
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	38 296	40 702	28 896	31 400	30 620	34 162
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske obligasjonslån	28 927	31 779	27 204	29 844	27 640	31 527
Utenlandske obligasjonslån	59 500	63 928	49 610	53 579	59 307	66 576
Andre fordringer	19	19	20	20	27	27
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	88 446	95 726	76 834	83 443	86 974	98 130
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	2 043	2 043	2 136	2 136	2 269	2 269
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	2 043	2 043	2 136	2 136	2 269	2 269
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Lån med sikkerhet i pant	20 517	20 539	14 021	14 027	16 536	18 168
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	51 539	52 442	43 958	44 515	48 205	48 602
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	72 055	72 981	57 979	58 542	64 741	66 770
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT						
Norske obligasjoner	46 170	46 170	47 161	47 161	51 342	51 342
Norske sertifikater	8 615	8 615	9 980	9 980	6 641	6 641
Utenlandske obligasjoner	73 782	73 782	60 972	60 972	72 998	72 998
Plassering hos kredittinstitusjoner	15 708	15 708	12 656	12 656	21 508	21 508
Sum gjeldsinstrumenter	144 275	144 275	130 769	130 769	152 489	152 489
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTAT						
Aksjer	105 820	105 820	82 748	82 748	94 366	94 366
Aksjefond	6 758	6 758	4 996	4 996	6 184	6 184
Eiendomsfond	389	389	632	632	493	493
Alternative investeringer	102	102	4	4	81	81
Sum egenkapitalinstrumenter	113 068	113 068	88 381	88 381	101 123	101 123
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	5 975	5 975	8 464	8 464	1 013	1 013
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	70	70	49	49	19	19
Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	0	0	203	203	0	0
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	35	35	32	32	10	10
Andre fordringer	4 698	4 698	2 473	2 473	303	303
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	10 777	10 777	11 220	11 220	1 345	1 345

Note 9 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

Millioner kroner	30.06.2015		30.06.2014		31.12.2014	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 277	1 292	1 007	1 025	1 253	1 262
Ansvarlige lånekapital	8 478	8 493	3 126	3 236	3 423	3 508
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 135	3 135	3 368	3 368	3 219	3 219
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	17 642	17 642	16 236	16 236	18 468	18 468
Gjeld til og innskudd fra kunder	7 305	7 305	5 079	5 079	6 251	6 251
Sum finansiell gjeld	37 836	37 867	25 448	28 944	32 614	32 708
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 374	2 374	334	334	2 001	2 001
Sum finansiell gjeld	2 374	2 374	334	334	2 001	2 001
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	1 015	1 015	735	735	842	842
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	1 015	1 015	735	735	842	842

Millioner kroner	30.06.2015		30.06.2014		31.12.2014	
	Eiendeler	Forpliktelseser	Eiendeler	Forpliktelseser	Eiendeler	Forpliktelseser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutateterminer	191	4 284	18	2 687	455	10 236
Renteswapper	439	1 246	497	746	591	1 313
Rente- og valutawapper	330	0	72	0	312	0
Aksjeopsjoner	163	-1	245	0	427	0
Sum finansielle derivater	1 123	5 529	832	3 433	1 785	11 549

Note 10 INNLÅN

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi	Bokført verdi	Bokført verdi
					30.06.2015	30.06.2014	31.12.2014
EVIGVARENDE ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	2 372	EUR	Fast ¹	Evigvarende	2 589	2 546	2 825
Kommunal Landspensjonskasse	554	JPY	Fast ²	Evigvarende	615	579	599
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	5 163	EUR	Fast ³	2045	5 274	0	0
Sum ansvarlige lån	8 089				8 478	3 126	3 423
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ⁴	2034	1 277	1 007	1 253
Sum fondsobligasjonslån	984				1 277	1 007	1 253

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2017.² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2016.³ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.⁴ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

Note 10 INNLÅN (FORTS.)

Millioner kroner	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
OBLIGASJONER MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	SEK	Flytende	2015	0	434	0
KLP Kommunekreditt AS	1 116	NOK	Flytende	2015	1 117	3 804	1 301
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Fast	2015	0	1 064	554
KLP Kommunekreditt AS	2 810	NOK	Flytende	2016	2 817	3 511	3 370
KLP Kommunekreditt AS	1 000	NOK	Fast	2017	1 003	1 003	1 014
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2017	4 010	4 012	4 011
KLP Kommunekreditt AS	3 500	NOK	Flytende	2018	3 505	1 504	3 506
KLP Kommunekreditt AS	2 000	NOK	Flytende	2019	2 001	0	2 001
KLP Kommunekreditt AS	750	NOK	Fast	2020	769	769	752
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2017	602	0	603
KLP Boligkreditt AS	600	NOK	Flytende	2019	601	0	601
KLP Boligkreditt AS	1 200	NOK	Flytende	2021	1 204	0	602
Verdijusteringer					13	136	154
Sum obligasjoner med fortrinnsrett	17 576				17 642	16 236	18 468
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2014	0	451	0
KLP Banken AS	222	NOK	Flytende	2015	223	603	603
KLP Banken AS	800	NOK	Flytende	2016	803	803	803
KLP Banken AS	300	NOK	Fast	2017	301	301	308
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2017	501	501	501
KLP Banken AS	200	NOK	Fast	2018	205	205	203
KLP Banken AS	500	NOK	Flytende	2018	502	503	503
KLP Banken AS	600	NOK	Flytende	2019	600	0	300
KLP Alfa Global Rente	1 839	NOK	Fast	2015	1 839	0	1 282
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/ USD	Flytende	2014	0	334	0
Kommunal Landspensjonskasse	529	NOK/EUR/ USD	Flytende	2015	529	0	718
Annet					7	2	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	5 490				5 509	3 702	5 220
GJELD TIL OG INNSKUDD FRA KUNDER ⁴							
Privat	6 014	NOK			6 014	4 209	5 062
Næring	1 291	NOK			1 291	871	1 189
Sum gjeld til og innskudd fra kunder	7 305				7 305	5 079	6 251
Sum innlån	39 444				40 211	29 150	34 615

⁴ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank Konsernet. I 2.kvartal har KLP tatt opp et tidsbegrenset ansvarlig lån på 600 millioner euro. Dette er presentert i tabellen ovenfor. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

Note 11 VIRKELIG VERDI HIERARKI

30.06.15 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	45 486	45 486
Tomter	0	0	870	870
Bygg	0	0	44 616	44 616
Utlån til virkelig verdi	0	2 043	0	2 043
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	40 519	88 142	0	128 661
Sertifikater	5 934	2 681	0	8 615
Obligasjoner	22 443	85 461	0	107 903
Obligasjonsfond	12 142	0	0	12 142
Utlån og fordringer	13 495	2 120	0	15 614
Aksjer og andeler	102 587	3 905	6 575	113 068
Aksjer	101 379	3 415	839	105 633
Aksjefond	1 209	0	0	1 209
Eiendomsfond	0	389	0	389
Spesialfond	0	102	0	102
Private Equity	0	0	5 736	5 736
Finansielle derivater	0	1 123	0	1 123
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	156 601	97 332	52 062	305 994
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	5 529	0	5 529
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	536	1 839	0	2 374
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	536	7 368	0	7 903

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 135 millioner kroner per 30.06.2015.

Note 11 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	40 359	40 359
Tomter	0	0	872	872
Bygg	0	0	39 487	39 487
Utlån til virkelig verdi	0	2 136	0	2 136
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	71 655	46 496	0	118 150
Sertifikater	5 585	4 363	0	9 948
Obligasjoner	54 132	42 133	0	96 265
Obligasjonsfond	11 937	0	0	11 937
Utlån og fordringer	9 320	3 298	0	12 618
Aksjer og andeler	79 031	4 278	5 073	88 381
Aksjer	78 029	3 641	1 078	82 749
Aksjefond	1 002	0	52	1 054
Eiendomsfond	0	632	0	632
Spesialfond	0	4	0	4
Private Equity	0	0	3 942	3 942
Finansielle derivater	0	832	0	832
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	160 005	57 040	45 431	262 477
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	3 433	0	3 433
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	334	0	0	334
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	334	3 433	0	3 768

Note 11 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	44 467	44 467
Tomter	0	0	869	869
Bygg	0	0	43 598	43 598
Utlån til virkelig verdi	0	2 269	0	2 269
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	83 231	47 722		130 953
Sertifikater	4 047	2 593	0	6 641
Obligasjoner	67 012	45 129	0	112 140
Obligasjonsfond	12 172	0	0	12 172
Utlån og fordringer	18 232	3 303	0	21 536
Aksjer og andeler	91 222	3 591	6 310	101 123
Aksjer	90 117	3 017	977	94 110
Aksjefond	1 105	0	0	1 105
Eiendomsfond	0	493	0	493
Spesialfond	0	81	0	81
Private Equity	0	0	5 334	5 334
Finansielle derivater	0	1 785	0	1 785
Sum eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	192 685	58 670	50 778	302 133
FORPLIKTELSE REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	11 549	0	11 549
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	719	1 283	0	2 001
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	719	12 832	0	13 550

Endringer i nivå 3, verdipapirer	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	6 310	4 682	4 682
Solgt	-408	-319	-674
Kjøpt	808	673	1 262
Urealiserte endringer	-135	36	1 041
Utgående balanse 30.06/31.12	6 575	5 073	6 310
Realisert gevinst/tap	14	42	182

Note 11 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	44 467	39 744	39 744
Netto tilgang	-62	372	3 357
Urealiserte endringer	1 042	243	1 343
Øvrige endringer	39	0	23
Utgående balanse 30.06 / 31.12	45 486	40 359	44 467
Realisert gevinst / tap	0	0	0
Utgående balanse 30.06 / 31.12	52 062	45 558	50 778

Urealiserte endringer og Realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet. Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer .

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9. For beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring på 2 603 millioner kroner pr 30.06.2015, 2 272 millioner kroner pr 30.06.2014 og 2 539 millioner kroner pr 31.12.2014 for eiendelene i nivå 3. Investeringseiendom er forøvrig lagt til i denne noten, da det er utvidede krav til opplysninger rundt virkelig verdi som nå også omfatter investeringseiendom som måles til virkelig verdi i konsernet. Alt av investeringsiendom inngår i nivå 3.

Investeringsvalgporteføljen er ikke inkludert i tabellen.

Investeringsvalgporteføljen har 1 014 millioner kroner i finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, alt i nivå 1. Per 30.06.2015 vil de 1 014 millioner kronene inngå med 494 millioner i aksjer og andeler i nivå 1, 509 millioner kroner i gjeldsinstrumenter til virkelig verdi i nivå 1 og det resterende er utlån og fordringer i nivå 1.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

For aksjer er det i 2. kvartal 2015 flyttet 53 millioner fra nivå 1 til nivå 2 og det er flyttet 40 millioner fra nivå 2 til nivå 1. For rentepapirer er det ingen endringer i 2. kvartal. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt. Ingen flyttinger er gjort til nivå 3.

Note 12 LIKVIDITETSRISIKO

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantstrømmer.

30.06.15 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	3 028	1 529	6 377	0	10 935
Fondsobligasjonslån	0	86	229	286	1 442	2 043
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	7 305	0	0	0	0	7 305
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 668	14 884	2 010	0	18 563
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 653	286	2 593	0	0	6 532
Finansielle derivater	1 218	3 038	1 188	165	-83	5 526
Leverandørgjeld	194	0	0	0	0	194
Betingede forpliktelser	10 177	0	0	0	0	10 177
Sum	22 547	8 106	20 424	8 838	1 359	61 274

Hensyntar man minoritetens andel, som følge av IFRS 10, reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 192 millioner kroner, derivater med forfall mellom 1-12 mnd. med 30 millioner kroner og gjeld til kredittinstitusjoner med forfall innen 1 mnd. faller med 11 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet blir da 61 041 millioner kroner.

30.06.14 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	167	3 274	0	0	3 441
Fondsobligasjonslån	22	67	179	223	1 326	1 817
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	5 079	0	0	0	0	5 079
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 772	14 484	801	0	17 057
Gjeld til kredittinstitusjoner	334	761	2 756	0	0	3 851
Finansielle derivater	1 433	1 168	767	172	76	3 616
Leverandørgjeld	546	0	0	0	0	546
Betingede forpliktelser	9 147	0	0	0	0	9 147
Sum	16 563	3 935	21 460	1 196	1 402	44 556

Hensyntar man minoritetens andel, som følge av IFRS 10, reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 206 millioner kroner og derivater mellom 1-12 mnd. med 49 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet blir da 44 300 millioner kroner.

Note 12 LIKVIDITETSRISIKO (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlig lån	0	167	3 506	0	0	3 673
Fondsobligasjonslån	0	55	218	273	1 448	1 994
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	6 251	0	0	0	0	6 251
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	2 190	15 789	1 474	0	19 453
Gjeld til kredittinstitusjoner	8 294	680	2 747	0	0	11 721
Finansielle derivater	6 200	3 288	1 779	199	-45	11 420
Leverandørgjeld	670	0	0	0	0	670
Betingede forpliktelser	13 256	0	0	0	0	13 256
Sum	35 952	6 379	24 040	1 946	1 402	68 437

Elimineres minoritetens andel reduseres derivater med forfall innen en mnd. med 1 959 millioner kroner, derivater med forfall mellom 1-12 mnd. med 639 millioner kroner, derivater med forfall mellom 1-5 år med 47 millioner kroner og forfall mellom 5-10 år med 58 millioner kroner. Call money med forfall innen en mnd. reduseres med 118 millioner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet blir da 65 619 millioner kroner.

Tabellen over viser finansielle forpliktelser konsernet har samlet på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som konsernet har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av konsernets eiendeler er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at konsernet til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning forvalter konsernets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

Note 13 RENTERISIKO

30.06.15 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.15- 30.06.2015	Sum	Sum justert for minoritetens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	0	0	5
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	40	-19	-133	-64	-199	-29	-404	-367
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	3	3	3
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-37	-91	-1 039	-1 828	-1 271	130	-4 136	-1 350
Rentefondsandeler	-760	0	0	0	0	0	-760	-3 224
Spesialfond	0	0	0	0	0	0	0	1
Utlån og fordringer	-1	-4	0	0	0	67	62	41
Utlån	0	0	0	0	0	191	191	191
Sum eiendeler	-758	-113	-1 172	-1 892	-1 471	361	-5 045	-4 699
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-72	-72	-72
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-208	-208	-208
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-8	5	162	149	2	35	343	271
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	71	34	0	105	105
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-2	-2	-2
Sum forpliktelser	-8	5	162	220	36	-247	167	94
Sum før skatt	-767	-109	-1 010	-1 672	-1 434	114	-4 878	-4 605
Sum etter skatt	-560	-79	-737	-1 221	-1 047	83	-3 561	-3 362

Note 13 RENTERISIKO (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.14- 30.06.2014	Sum	Sum justert for minoritetens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	6	6	2
Alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	15
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	24	3	-94	-116	-126	-42	-352	-387
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	3	3	3
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-37	-102	-936	-1 322	-998	117	-3 278	-1 007
Rentefondsandeler	-727	0	0	0	0	12	-715	-2 614
Spesialfond	-52	61	4	-5	0	2	11	2
Utlån og fordringer	-2	-8	0	0	0	21	12	12
Utlån	0	0	0	0	0	151	151	151
Sum eiendeler	-795	-46	-1 026	-1 443	-1 124	270	-4 164	-3 823
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-50	-50	-50
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	10	46	48	0	-157	-52	-52
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-14	2	167	117	2	38	311	310
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	58	25	0	82	82
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-3	-3	-3
Sum forpliktelser	-14	12	212	223	26	-171	288	288
Sum før skatt	-809	-34	-814	-1 220	-1 098	99	-3 876	-3 535
Sum etter skatt	-591	-25	-594	-891	-801	72	-2 829	-2 580

Note 13 RENTERISIKO (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.14- 31.12.2014	Sum	Sum justert for minoritetens andel
EIENDELER								
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	14	14	9
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	21	10	-100	-95	-226	-79	-469	-404
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-40	-77	-1 095	-1 669	-1 298	241	-3 937	-1 207
Rentefondsandeler	-639	0	0	0	0	28	-611	-3 092
Spesialfond	-20	28	0	-3	0	9	14	8
Utlån og fordringer	-2	-4	0	0	0	84	78	78
Utlån	0	0	0	0	0	185	185	185
Sum eiendeler	-680	-43	-1 195	-1 766	-1 524	487	-4 722	-4 416
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-62	-62	-62
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	4	42	47	0	-215	-122	-122
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-5	11	161	110	2	75	355	293
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	72	33	0	105	105
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-6	-6	-6
Sum forpliktelser	-5	15	203	229	35	-208	269	208
Sum før skatt	-685	-28	-992	-1 537	-1 488	279	-4 452	-4 209
Sum etter skatt	-500	-21	-724	-1 122	-1 087	203	-3 250	-3 072

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

KLP-konsernets investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

Note 14 KREDITTRISIKO

30.06.15 Millioner kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån > 80% ¹	Boliglån < 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	35 381	0	82	0	0	1 175	1 659	38 296	38 296
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	69 914	0	514	0	0	259	17 759	88 446	88 423
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	97 389	883	2 758	0	0	5 593	9 896	116 518	108 115
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	12 142	12 142	12 142
Utlån og fordringer	15 379	0	0	0	0	236	0	15 614	14 891
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 123	0	0	0	0	0	0	1 123	1 098
Utlån	0	0	52 113	0	12 479	1 427	8 078	74 098	74 098
Sum	219 185	883	55 467	0	12 479	8 689	49 534	346 238	337 064

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	16 453	3 755	12 595	2 577	35 381
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	24 532	13 245	29 080	3 057	69 914
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	37 808	12 630	32 342	14 609	97 389
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	2 929	12 173	277	15 379
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	93	1 029	0	1 123
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	78 793	32 653	87 219	20 519	219 185

30.06.14 Millioner kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån > 80% ¹	Boliglån < 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	25 099	0	82	0	0	5	3 710	28 896	28 896
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	52 240	0	517	0	0	259	23 819	76 834	76 810
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	79 224	657	2 500	0	0	12 755	11 258	106 394	98 620
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	11 937	11 937	11 937
Utlån og fordringer	12 207	0	0	0	0	230	0	12 437	12 458
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	832	0	0	0	0	0	0	832	832
Utlån	0	0	44 811	0	9 666	2 416	3 223	60 115	60 115
Sum	169 603	657	47 909	0	9 666	15 665	53 947	297 447	289 669

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

Note 14 KREDITTRISIKO (FORTS.)

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	16 871	1 106	4 669	2 454	25 099
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	17 276	11 862	19 611	3 491	52 240
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	27 059	14 585	24 584	12 996	79 224
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	4 208	6 858	1 141	12 207
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	90	521	221	832
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	61 206	31 851	56 243	20 303	169 603

31.12.14 Millioner kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån > 80% ¹	Boliglån < 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for minoritetens andel
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	25 973	0	81	1 380	0	0	3 185	30 620	30 620
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	65 097	0	524	3 783	0	0	17 570	86 974	86 947
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	78 877	96	3 098	25 502	0	0	11 207	118 780	110 194
Rentefond omløp	0	0	0	0	0	0	12 172	12 172	12 172
Utlån og fordringer	18 447	0	0	3 090	0	0	0	21 536	20 579
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 785	0	0	0	0	0	0	1 785	1 730
Utlån	0	0	49 708	0	11 165	1 505	4 632	67 010	67 010
Sum	190 179	96	53 411	33 755	11 165	1 505	48 766	338 878	329 252

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 457	1 988	9 723	806	25 973
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	16 803	15 601	29 821	2 872	65 097
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	21 836	21 495	24 574	10 972	78 877
Rentefond omløp	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	6 244	12 202	0	18 447
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	177	1 608	0	1 785
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	52 096	45 504	77 929	14 650	190 179

Note 14 KREDITTRISIKO (FORTS.)

Med kredittisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske obligasjoner og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, dog dette ikke impliserer konsentrasjonsrisiko i ordinær forstand siden motpartsrisikoen er minimal i denne sektoren.

I noteinndelingen er det kun benyttet rating fra Standard & Poor's.

KLP Konsernet benytter seg også av rating fra Moody's Investor Services og Fitch Ratings og alle tre er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Tabellen viser eksponering mot ratingkategoriene som S&P benytter seg av, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 49,5 milliarder per 30.06.2015. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet.

Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Som en følge av implementeringen av IFRS 10 skal konsernregnskapet vise enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

Millioner kroner	30.06.15		30.06.14		31.12.14	
	Konsolidert	Justert for minoritetens andel	Konsolidert	Justert for minoritetens andel	Konsolidert	Justert for minoritetens andel
TI STØRSTE MOTPARTER						
Motpart 1	13 544	13 531	11 851	11 822	11 623	11 583
Motpart 2	8 587	8 064	7 299	6 831	9 745	9 441
Motpart 3	8 005	8 005	6 727	6 727	6 749	6 749
Motpart 4	6 702	6 702	5 021	4 872	5 490	5 490
Motpart 5	6 169	5 525	4 904	4 665	5 420	4 773
Motpart 6	5 575	5 378	3 875	3 757	4 748	4 704
Motpart 7	3 955	3 801	3 105	3 070	3 563	3 438
Motpart 8	3 417	3 417	3 098	2 967	3 226	3 195
Motpart 9	3 365	3 329	2 967	2 888	3 164	3 164
Motpart 10	3 237	3 197	2 888	2 729	3 137	2 994
Totalt	62 556	60 948	51 736	50 327	56 866	55 531

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP Konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Justert for minoritetens andel» inkluderer kun det som er i konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

Note 15 FORSIKRINGSMESSIGE AVSETNINGER I LIVSFORSIKRING

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
Premiereserve - ordinær tariff	354 103	311 296	332 426
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	13 116	9 714	10 527
Tilleggsavsetning	17 228	12 798	17 134
Kursreguleringsfond	20 970	16 611	19 578
Andre avsetninger	199	279	248
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	2 700	1 527	0
Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	408 316	352 224	379 912

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
Premiereserve	1 008	727	833
Innskuddsfond	8	7	9
Avsetning i innskuddsbasert livsforsikring	1 015	735	842

Note 16 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

30.06.15 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp Justert for minoritetens andel
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp	
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 123	0	1 123	-698	-439	40	40
Repoer	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 123	0	1 123	-698	-439	40	40
GJELD							
Finansielle derivater	5 529	0	5 529	-522	-3 556	1 312	1 120
Repoer	1 839	0	1 839	0	0	1 839	1 844
Sum	7 368	0	7 368	-522	-3 556	3 151	2 964
30.06.14							
Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp Justert for minoritetens andel
EIENDELER							
Finansielle derivater	832	0	832	-462	-300	70	70
Sum	832	0	832	-462	-300	70	70
GJELD							
Finansielle derivater	3 433	0	3 433	-462	-1 713	1 262	1 007
Sum	3 433	0	3 433	-462	-1 713	1 262	1 007
31.12.14							
Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/ gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp Justert for minoritetens andel
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 785	0	1 785	-1 093	-602	144	53
Repoer	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 785	0	1 785	-1 093	-602	144	53
GJELD							
Finansielle derivater	11 549	0	11 549	-1 093	-6 893	3 563	3 077
Repoer	1 283	0	1 283	0	0	1 283	1 283
Sum	12 832	0	12 832	-1 093	-6 893	4 846	4 360

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP Konserne; hvilke muligheter KLP Konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen.

Som følge av innføringen av IFRS 10 inkluderer de konsoliderte tallene alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste linje hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Note 17 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	4 909	4 579	207
Forskuddstrekk pensjonsordning	609	504	287
Leverandørgjeld	104	154	124
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	144	113	96
Øvrig kortsiktig gjeld	1 174	1 090	5 171
Sum annen kortsiktig gjeld	6 941	6 441	5 885

Nøkkeltall – akkumulert

Millioner kroner	2. kvartal 2015	1. kvartal 2015	4.kvartal 2014	3. kvartal 2014	2. kvartal 2014	1. kvartal 2014	4. kvartal 2013	3. kvartal 2013
KLP Konsern								
Resultat før skatt	1 334	665	1 189	1 430	799	379	1 157	805
Forvaltningskapital	526 044	513 221	490 894	470 331	442 463	421 491	399 257	402 258
Egenkapital	18 718	18 209	17 644	17 893	16 032	15 645	15 268	15 100
Kapitaldekning	11,0 %	9,1 %	9,2 %	9,2 %	9,2 %	9,8 %	10,0 %	10,0 %
Antall ansatte i konsernet	914	906	899	886	877	863	856	849
Kommunal Landspensjonskasse								
Resultat før skatt	1 161	592	959	1 439	839	319	950	756
Premieinntekter for egen regning	25 548	15 948	62 454	54 570	37 414	26 192	30 860	25 487
- herav tilflyttet premiereserve	9 594	10 035	30 175	30 970	21 072	21 580	5 932	5 988
Erstatninger for egen regning	7 574	3 771	17 996	14 292	10 597	7 222	11 886	8 860
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	147	126	4 364	4 213	4 106	4 106	178	178
Eiendeler i kollektivporteføljen	409 164	403 452	387 982	363 999	346 495	336 616	316 194	315 910
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 056	1 978	1 958	1 890	1 850	1 809	1 745	1 686
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	406 927	398 255	378 602	367 814	350 962	335 180	312 127	303 906
- herav fond med garantert avkastning	352 857	345 233	331 240	325 401	310 159	300 475	279 840	273 039
Ansvarlig kapital	25 364	20 172	19 951	19 393	18 115	18 159	18 036	16 953
Risikoresultat	294	180	701	422	78	54	235	147
Avkastningsresultat	2 607	1 332	5 059	1 390	1 220	604	9 863	3 468
Administrasjonsresultat	132	58	345	261	123	36	156	119
Soliditetskapital	79 171	80 217	73 909	64 842	59 459	52 469	46 897	50 640
Solvensmargindekning	241 %	222 %	228 %	213 %	209 %	215 %	229 %	224 %
Kapitaldekning	11,3 %	9,5 %	9,5 %	9,6 %	9,6 %	10,1 %	10,3 %	10,4 %
Kjernekapitaldekning	7,7 %	8,1 %	8,1 %	8,1 %	8,0 %	8,5 %	8,7 %	8,6 %
Bokført avkastning kollektivporteføljen	2,0 %	1,0 %	4,3 %	2,6 %	1,8 %	0,9 %	6,4 %	3,4 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	2,3 %	2,2 %	6,9 %	4,9 %	3,6 %	1,4 %	6,7 %	4,5 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	2,5 %	2,3 %	6,7 %	4,7 %	3,5 %	1,1 %	8,8 %	5,5 %
Avkastning selskapsporteføljen	2,4 %	1,3 %	7,3 %	5,3 %	4,0 %	1,2 %	5,7 %	4,3 %
KLP Skadeforsikring AS								
Resultat før skatt	19,5	1,2	304,2	168,2	137,2	13,6	189,9	140,7
Forfalt bruttopremie	828,7	633,2	921,3	781,9	667,1	490,0	832,2	712,8
Premieinntekter for egen regning	503,4	246,7	841,9	622,8	410,0	201,9	728,2	535,0
Egenkapital	940,5	934,1	907,7	883,0	873,1	791,5	787,7	712,8
Skadeprosent	93,7 %	131,6 %	68,8 %	76,1 %	71,8 %	91,5 %	77,5 %	76,3 %
Combined-ratio	114,0 %	153,8 %	91,9 %	97,9 %	95,7 %	116,6 %	103,7 %	101,4 %
Avkastning på midler til forvaltning	2,3 %	1,9 %	6,5 %	4,6 %	3,5 %	1,4 %	6,5 %	4,6 %
Kapitaldekning	40,0 %	41,8 %	44,0 %	37,8 %	37,0 %	37,1 %	40,0 %	31,6 %
Ansvarlig kapital	882,7	884,4	895,4	771,1	771,5	770,5	614,6	580,7
Årlig premievolum person	329,9	312,7	295,7	274,2	259,0	242,7	226,5	204,8
Årlig premievolum arbeidsgiver	763,9	756,6	629,5	634,6	649,9	644,7	612,6	594,3
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året.)	47,3	26,4	57,0	41,1	16,5	20,7	138,9	71,6

Nøkkeltall – akkumulert (Forts)

Millioner kroner	2. kvartal 2015	1. kvartal 2015	4.kvartal 2014	3. kvartal 2014	2. kvartal 2014	1. kvartal 2014	4. kvartal 2013	3. kvartal 2013
KLP Bedriftspensjon AS								
Resultat før skatt	-6,8	-7,1	-24,7	-15,7	-9,3	-5,6	-22,9	-14,6
Premieinntekter for egen regning	235,7	113,2	409,9	324,8	258,2	191,4	385,5	274,3
- herav tilflyttet premiereserve	72,7	34,4	149,3	138,5	135,1	132,7	197,9	144,6
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	2 405,1	2 330,1	2 152,2	2 055,3	1 997,1	1 899,5	1 677,8	1 556,6
- herav fond med garantert avkastning	1 389,4	1 383,4	1 310,3	1 153,7	1 137,8	1 133,4	1 017,5	992,4
Avkastningsresultat	10,0	5,5	17,3	11,5	12,0	1,8	7,6	6,1
Risikoresultat	3,1	-2,0	5,2	3,3	3,2	3,0	2,3	2,2
Administrasjonsresultat	-13,5	-7,1	-30,7	-22,1	-14,5	-7,6	-32,3	-22,0
Ansvarlig kapital	103,6	104,5	84,5	92,6	100,3	79,2	84,8	97,4
Soliditetskapital	258,0	295,4	265,4	239,8	235,4	197,8	189,8	184,9
Solvensmargindekning	181 %	184 %	167 %	184 %	188 %	161 %	198 %	225 %
Kapitaldekning	14,2 %	14,5 %	12,7 %	14,2 %	15,6 %	12,9 %	14,7 %	16,6 %
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	2,4 %	1,3 %	4,6 %	3,5 %	2,7 %	1,0 %	4,0 %	3,0 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	2,5 %	2,0 %	6,1 %	4,3 %	3,2 %	1,2 %	6,2 %	4,2 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	2,5 %	3,3 %	8,8 %	6,9 %	6,1 %	1,7 %	13,5 %	8,4 %
Avkastning selskapsportefølje	0,7 %	0,8 %	3,6 %	2,5 %	1,9 %	0,8 %	3,1 %	2,1 %
KLP Banken Konsern								
Resultat før skatt	17,1	-1,8	28,3	29,9	28,7	10,4	86,7	77,2
Netto renteinntekter	81,4	38,4	133,1	92,4	64,0	31,4	122,1	88,0
Øvrige driftsinntekter	34,1	17,2	68,0	50,6	33,7	16,7	65,9	47,5
Driftskostnader og avskrivninger	-84,5	-46,3	-157,4	-105,3	-69,8	-38,2	-144,7	-104,9
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-14,1	-11,6	-14,4	-6,7	6,3	3,9	43,8	46,6
Innskudd	7 305	7 128	6 251	5 486	5 079	4 706	4 407	4 165
Utlån med pant i bolig	9 604	9 439	8 608	6 527	5 840	4 817	4 484	4 134
Utlån med offentlig garanti	15 591	15 951	16 338	16 045	16 314	16 560	16 833	17 891
Misligholdte lån	34	26	26	18	8	10	10	12
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	20 777	21 553	21 687	20 244	19 604	19 753	19 982	20 699
Andre innlån	-	-	-	-	-	1	1	0
Forvaltningskapital	29 814	30 470	29 755	27 674	26 446	26 104	26 010	26 611
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	29 785	30 112	27 881	26 842	26 228	26 057	27 146	27 447
Egenkapital	1 280	1 266	1 285	1 289	1 290	1 279	1 290	1 286
Rentenetto	0,27 %	0,13 %	0,48 %	0,34 %	0,23 %	0,12 %	0,45 %	0,32 %
Resultat av ordinær drift før skatt	0,06 %	-1,01 %	0,10 %	0,12 %	0,12 %	0,05 %	0,32 %	0,28 %
Egenkapitalavkastning før skatt	1,32 %	-0,14 %	2,24 %	2,40 %	2,42 %	1,07 %	7,15 %	6,35 %
Kapitaldekning	15,1 %	15,6 %	16,7 %	18,4 %	20,1 %	20,2 %	19,6 %	18,3 %
Antall personkunder	37 335	35 677	33 104	30 822	29 670	28 623	27 287	26 215
Herav medlemmer i KLP	25 586	24 270	22 291	20 627	19 808	19 145	18 181	17 316
KLP Kapitalforvaltning AS								
Resultat før skatt	30,5	22,1	56,3	42,8	11,7	-13,8	32,6	22,9
Totale midler til forvaltning	383 411	391 040	370 840	344 133	326 200	314 584	287 077	276 349
Midler forvaltet for eksterne kunder	40 388	41 023	36 130	31 129	30 151	28 157	28 171	25 813

Til Styret i Kommunal Landspensjonskasse Gjensidig Forsikringssselskap

Uttalelse vedrørende forenklet revisorkontroll av regnskap

Innledning

Vi har foretatt en forenklet revisorkontroll av vedlagte konsoliderte balanse for Kommunal Landspensjonskasse Gjensidig Forsikringssselskap pr. 30. juni 2015 og tilhørende konsoliderte resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital, sammendratte kontantstrømoppstilling og en beskrivelse av de anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger for seksmånedersperioden avsluttet denne dato. Ledelsen er ansvarlig for utarbeidelsen og fremstillingen av regnskapet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Vår oppgave er å avgi en uttalelse om regnskapet basert på vår forenklete revisorkontroll.

Omfanget av den forenklete revisorkontrollen

Vi har utført vår forenklete revisorkontroll i samsvar med ISRE 2410 som anvendes ved forenklet revisorkontroll av et regnskap, utført av selskapets valgte revisor. En forenklet revisorkontroll av regnskapet består i å rette forespørsler, primært til personer med ansvar for økonomi og regnskap, og å gjennomføre analytiske og andre kontrollhandlinger. En forenklet revisorkontroll har et betydelig mindre omfang enn en revisjon utført i samsvar med revisjonsstandarder fastsatt av Den norske Revisorforening, og gjør oss følgelig ikke i stand til å oppnå sikkerhet om at vi er blitt oppmerksomme på alle vesentlige forhold som kunne ha blitt avdekket i en revisjon. Vi avgir derfor ikke revisjonsberetning.

Konklusjon

Vi har ved vår forenklete revisorkontroll ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at den vedlagte konsoliderte regnskapet i det alt vesentlige ikke er utarbeidet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Oslo, 18. aug 2015
PricewaterhouseCoopers AS

Erik Andersen
Statsautorisert revisor

Ikke-finansielt regnskap
KLP konsern

Ikke-finansielt regnskap

KLP konsern

Note	Pr. 2. kvartal 2015	Pr. 1. kvartal 2015	2014	2013	2012	2011	2010
ANSVARLIGE INVESTERINGER							
Antall selskaper utelukket fra investeringsporteføljen	108	99	99	69	64	64	59
Antall nye selskaper utelukket fra investeringsporteføljen akkumulert	10	0	31	9	1	6	3
Antall reinkluderte selskaper i investeringsporteføljen akkumulert	1	0	1	4	1	1	3
Antall generalforsamlinger i norske selskaper hvor KLP har stemt (andel)	80 (92%)	5 (83%)	105 (93%)	95 (95%)	113 (92%)	130	127
Antall generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (andel)	1908 (82%)	282 (62%)	2439 (82%)	2259 (76%)	2099 (75%)	1662	1 533
1 Antall selskaper KLP har fulgt opp	70	24	109	41	143	96	25
Markedsverdi for investeringer i fornybar energi i Norge (millioner kroner)	20 632	20 269	19 876	18 865			
Markedsverdi for investeringer i fornybar energi i utviklingsland (millioner kroner)	187	136	131	36			
Markedsverdi for investeringer i bank og finans i utviklingsland (millioner kroner)	224	203	201	8			
ANSATTE							
Antall ansatte	914	906	899	856	808	775	762
Akkumulert sykefravær	4,2 %	4,5 %	4,7 %	3,9 %	4,2 %	4,6 %	4,4 %
Sykefravær (inneværende kvartal)	3,6 %	4,5 %					
MILJØ							
2 Energiforbruk kWh KLP Huset	1 770 235	1 015 186	3 452 909	3 487 989	3 795 878	3 489 425	5 367 259
2 Energiforbruk kWh egne kontorer Trondheim	112 926	75 463	230 936	254 063	221 703	165 135	357 159
2 Energiforbruk kWh eget kontor Bergen	248 205	156 124	416 813	507 026	445 918	460 518	541 337
2 Kilo CO ₂ -ekvivalenter fra fly	379 207	198 676	652 324	609 203	387 429	333 081	300 370

NOTE 1 DIALOG

Antall selskaper som KLP har vært i direkte kontakt med i angitt tidsrom angående sosiale- miljø-, eller styringsmessige utfordringer knyttet til selskapets drift. Dette inkluderer både selskaper som har tatt initiativet til å kommunisere hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer på en positiv måte, samt tilfeller hvor KLP har innledet kontakt på bakgrunn av bekymringsverdige opplysninger.

NOTE 2 ENERGIFORBRUK

1 kWh tilsvarer ca 117g CO₂-ekvivalenter med «Nordisk mikst». Ny og forbedret rapportering av CO₂-utslipp fra flyreiser ble innført fra og med 2013. De rapporterte tallene fra tidligere perioder er dermed ikke direkte sammenlignbare.

Regnskap
Kommunal Landspensjonskasse

Resultatregnskap

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	2.kvartal 2015	2.kvartal 2014	01.01.15 - 30.06.15	01.01.14 - 30.06.14	Året 2014
3	Premieinntekter for egen regning	9 600	11 222	25 548	37 414	62 454
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	1 232	695	2 112	969	3 146
	Renteinntekter/utbytte på finansielle eiendeler	2 277	2 542	4 329	4 481	8 257
	Verdiendringer på investeringer	-4 644	3 643	5 295	5 498	8 358
	Realisert gevinst og tap på investeringer	1 643	397	-2 830	840	3 630
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	508	7 276	8 906	11 788	23 391
	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	3	42	48	62	120
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	218	213	445	387	855
4	Erstatninger	-3 803	-3 375	-7 574	-10 597	-17 996
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-4 394	-14 156	-23 003	-36 590	-64 067
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsportefølje	-40	18	-67	-3	-92
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-1 277	-810	-2 691	-1 513	-3 368
5	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-215	-182	-441	-395	-752
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-211	-193	-430	-366	-797
	Resultat av teknisk regnskap	388	54	741	185	-253
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	256	525	556	761	1 446
	Andre inntekter	4	1	6	6	16
	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-80	-60	-141	-113	-250
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	180	466	420	653	1 212
	Resultat før skattekostnad	568	520	1 161	839	959
	Skattekostnader	-97	0	-108	0	35
	Resultat før andre resultatkomponenter	471	520	1 053	839	994
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	0	-29	0	-29	-147
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	0	0	40
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	0	-29	0	-29	-107
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av EK-metoden	0	-9	0	-9	-71
	Justering av forsikringsforpliktelsene	0	0	0	0	23
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	0	0	0	0	13
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	0	-9	0	-9	-35
	Utvidet resultat	0	-38	0	-38	-143
	TOTALRESULTAT	471	482	1 053	800	852

Balanse

Kommunal Landspensjonskasse

Note	Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	419	343	391
7	Investerings eiendommer	891	889	890
7	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	1 552	1 413	1 471
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	2 780	2 705	2 694
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	14 664	9 217	9 694
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	8 039	5 757	8 489
	Fordringer	5 354	8 370	894
	Eiendeler ved skatt	0	0	88
	Andre eiendeler	984	695	479
	Sum eiendeler i selskapsporteføljen	34 683	29 390	25 090
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
7	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	47 829	38 473	42 396
	Aksjer og andeler i tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	322	127	244
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	158 335	131 847	147 393
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	202 679	176 065	197 949
	Sum eiendeler i kollektivporteføljen	409 164	346 512	387 982
7	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	237	206	257
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	669	604	654
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 151	1 041	1 047
	Sum eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 056	1 850	1 958
	SUM EIENDELER	445 903	377 752	415 030
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
	Innskutt egenkapital	9 215	7 623	9 173
	Annen opptjent egenkapital	8 281	7 429	8 281
	Udisponert resultat	1 053	800	0
6	Ansvarlig lånekapital mv.	9 754	4 132	4 676
10	Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	404 897	349 109	376 681
10	Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje	2 030	1 853	1 921
	Avsetninger for forpliktelser	524	452	503
9	Forpliktelser	10 082	6 311	13 638
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	68	42	157
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	445 903	377 752	415 030
POSTER UTENOM BALANSEN				
	Betingede forpliktelser	8 843	8 397	12 748

Egenkapitaloppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

2015 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	9 173	528	7 754	17 454
Resultat (udisponert)		161	891	1 053
Utvidet resultat			0	0
Totalresultat		161	891	1 053
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	42			42
Sum transaksjoner med eierne	42			42
Egenkapital 30.06.2015	9 215	689	8 645	18 549

2014 Millioner kroner	Innskutt egenkapital	Risiko- utjevningssfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	7 659	170	7 260	15 089
Resultat (udisponert)		43	796	839
Utvidet resultat			-38	-38
Totalresultat		43	757	800
Netto utbetalt egenkapitaltilskudd	-36			-36
Sum transaksjoner med eierne	-36			-36
Egenkapital 30.06.2014	7 623	213	8 017	15 854

Kontantstrømoppstilling

Kommunal Landspensjonskasse

Millioner kroner	01.01.2015- 30.06.2015	01.01.2015- 31.03.2015	01.01.2014- 31.12.2014	01.01.2014- 30.09.2014	01.01.2014- 30.06.2014
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-4 713	79	-1 276	-748	417
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-53	-16	-145	-92	-59
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	5 275	6	1 514	1 305	-33
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	509	69	92	464	324
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	434	434	342	342	342
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	943	504	434	806	666

Noter til regnskapet

Kommunal Landspensjonskasse

Note 1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser regnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2015 – 30.06.2015. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 16. desember 1998 nr. 1241: Forskrift om årsregnskap m.m. for forsikringsselskaper (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering. Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2014 med mindre

annet er oppgitt. Det er ingen endringer i regnskapsprinsipper i 2. kvartal som har hatt vesentlig betydning for det avlagte kvartalsregnskapet.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2014. Dette fås ved henvendelse til KLPs hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, eller på klp.no.

Note 2 VERDIENDRING EIENDOMSINVESTERINGER

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterselskaper er verddivurdert pr. 30 juni 2015.

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2015	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Verdiregulering inkludert valutaendringer	756	344	1 108	135	1 518
Valutasikring	-270	177	37	342	-686
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	486	520	1 146	477	832

Note 3 PREMIEINNTEKTER FOR EGEN REGNING

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2015	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Forfalte premier, brutto	10 042	11 731	15 954	16 343	32 283
- Avgitte gjenforsikringspremier	-1	-2	-1	-2	-3
Overføring av premiereserve fra andre ¹	-441	-508	9 594	21 072	30 175
Sum premieinntekter	9 600	11 222	25 548	37 414	62 454

¹ «Overføring av premiereserver fra andre» for 2. kvartal 2015 og 2014 er negativ. Årsaken til dette er at KLP først ved endelig sluttavregning for tilflytting av nye kunder får opplyst kundenes respektive fordeling mellom premiereserve, tilleggsavsetninger og premiefond. Ved sluttavregningen gjøres det derfor en ompostering fra premiereserve til premiefond og tilleggsavsetninger.

Note 4 ERSTATNINGER

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Utbetalte erstatninger	3 796	3 344	7 445	6 453	13 629
Endring i erstatningsavsetninger	-14	31	-18	39	4
Overføring av premiereserve til andre	21	0	147	4 106	4 364
Sum erstatninger	3 803	3 375	7 574	10 597	17 996

Note 5 FORSIKRINGSRELATERTE DRIFTSKOSTNADER

Millioner kroner	2. kvartal 2015	2. kvartal 2014	01.01.15- 30.06.15	01.01.14- 30.06.14	Året 2014
Personalkostnader	103	81	239	209	433
Avskrivninger og nedskrivninger	18	20	37	40	79
Andre driftskostnader	94	82	165	147	240
Sum forsikringsrelaterede driftskostnader	215	182	441	395	752

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter KLP verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdataba, og i liten grad på selskapsespesifikk informasjon.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

- Oslo Børs
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

KLP benytter, så langt det lar seg gjøre, bransjebefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

JP Morgan og Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og foretaksobligasjoner). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Sisteprioritet er Reuters.

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. For de papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing prises teoretisk. Ved teoretisk prising benyttes en nullkuponkurve, samt rentedifferansekurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkuponkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år.

Rentedifferansekurvene mottas fra Nordic Bond Pricing. Disse er basert på innhentede rentedifferansekurver fra flere ulike markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve.

f) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

g) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til KLP handles på børs. Reuters benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Reuters er korrekte.

h) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs.

i) Renteswapper

Renteswapper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

j) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke.

Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

k) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For utlånene som er til kommuner, fylkeskommuner og kommunalt støttede prosjekter benyttes observerbare rentekurver og kredittrentedifferansekurver i en verdsettelsesmodell som neddiskonterer fremtidig kontantstrøm. Kredittpåslagene som modellberegningene benytter tar utgangspunkt i kvoteringer fra tre ulike kursstillere. Det gjøres en vurdering av kvaliteten i kvoteringene ved å sammenlikne dem innbyrdes og mot forrige mottatte observasjon samt annen markedsinformasjon.

For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurver som direktelånene, men kredittmarginen er i utgangspunktet basert på initiell margin.

Garantier handles bilateralt og ikke over åpne markedsplasser som for eksempel en børs (OTC) og prises derfor ikke i markedet. Initiell margin det er inngått enighet om på inngåelsestidspunktet er det beste estimat for markeds påslag på samme tidspunkt. Kredittverdigheten endrer seg ikke like mye for lånet som for garantisten eller låntaker hver for seg. Låntaker er oftest ikke kredittvurdert av kredittvurderingsbyråer eller banker. Garantisten er enten en kommune eller bank (eller begge deler –triple default lån). Statistiske analyser indikerer at kredittmarginen på garanterte lån svinger mindre enn på ikke-garanterte lån og obligasjoner. Garanterte lån kredittpåslagjusteres derfor ikke før garantisten har opplevd en signifikant ratingendring siden den initielle marginen ble satt. KLPs utlån med både kommune- og bankgaranti kredittpåslagjusteres i forhold til initiell margin kun hvis begge garantistene har fått endret kredittrating signifikant siden utbetalingsdatoen.

l) Plasseringer hos kredittinstitusjoner

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.

m) Virkelig verdi av ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

n) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjon

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

o) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond, fondenes virkelig verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines (IPEV Guidelines). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene.

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.15 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	831	927	9 845	10 828	65	69	10 741	11 824
Opptjente ikke forfalte renter	20	20	242	242	1	1	263	263
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	8 448	8 365	17 822	19 184	97	107	26 368	27 656
Opptjente ikke forfalte renter	49	49	361	361	2	2	411	411
Sum investeringer som holdes til forfall	9 348	9 361	28 271	30 615	165	179	37 783	40 154
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 580	1 713	25 981	28 625	142	159	27 703	30 497
Opptjente ikke forfalte renter	29	29	566	566	4	4	598	598
Utenlandske obligasjonslån	3 648	3 950	53 568	57 624	350	379	57 567	61 953
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	1 105	1 105	8	8	1 172	1 172
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 316	5 751	81 220	87 920	504	549	87 041	94 220
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	4 308	4 330	0	0	4 308	4 330
Lån med offentlig garanti	0	0	44 259	44 894	0	0	44 259	44 894
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	277	277	0	0	277	277
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	48 844	49 502	0	0	48 844	49 502
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	14 664	15 112	158 335	168 037	669	728	173 668	183 876
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	393	393	4 823	4 823	0	0	5 216	5 216
Utenlandske aksjer	0	0	22 527	22 527	0	0	22 527	22 527
Sum aksjer og andeler	393	393	27 350	27 350	0	0	27 744	27 744
Eiendomsfond	0	0	389	389	0	0	389	389
Norske aksjefond	0	0	46 322	46 322	444	444	46 766	46 766
Utenlandske aksjefond	0	0	6 427	6 427	0	0	6 427	6 427
Sum aksjefondsandeler	0	0	53 138	53 138	444	444	53 582	53 582
Norske alternative investeringer	0	0	2 044	2 044	14	14	2 058	2 058
Utenlandske alternative investeringer	0	0	102	102	0	0	102	102
Sum alternative investeringer	0	0	2 146	2 146	14	14	2 160	2 160

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.15 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	3 296	3 296	25 029	25 029	0	0	28 325	28 325
Utenlandske obligasjoner	112	112	18 992	18 992	0	0	19 104	19 104
Opptjente ikke forfalte renter	32	32	359	359	0	0	391	391
Norske obligasjonsfond	1 852	1 852	42 711	42 711	634	634	45 197	45 197
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	12 142	12 142	0	0	12 142	12 142
Opptjente ikke forfalte renter	11	11	141	141	6	6	158	158
Norske sertifikater	542	542	6 156	6 156	0	0	6 698	6 698
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	20	20	0	0	25	25
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	5 849	5 849	105 551	105 551	640	640	112 040	112 040
Norske utlån og fordringer	1 068	1 068	7 633	7 633	17	17	8 719	8 719
Utenlandske utlån og fordringer	400	400	2 737	2 737	33	33	3 170	3 170
Sum utlån og fordringer	1 468	1 468	10 371	10 371	51	51	11 889	11 889
DERIVATER								
Renteswapper	329	329	315	315	0	0	644	644
Aksjeopsjoner	0	0	162	162	1	1	163	163
Valutaterminer	0	0	153	153	0	0	154	154
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	329	329	631	631	2	2	961	961
Andre finansielle eiendeler	1	1	3 493	3 493	0	0	3 494	3 494
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	8 039	8 039	202 679	202 679	1 151	1 151	211 869	211 869
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	853	853	0	0	853	853
Valutaterminer	3	3	3 260	3 260	6	6	3 269	3 269
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	3	3	4 113	4 113	6	6	4 122	4 122

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.15 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	8 478	8 493	0	0	0	0	8 478	8 493
Fondsobligasjoner	1 277	1 292	0	0	0	0	1 277	1 292
Sum ansvarlig lånekapital mv.	9 754	9 785	0	0	0	0	9 754	9 785
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money	0	0	57	57	0	0	57	57
Utenlandske call money	299	299	172	172	2	2	472	472
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	299	299	228	228	2	2	529	529

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	730	817	9 923	10 880	69	74	10 722	11 771
Opptjente ikke forfalte renter	20	20	283	283	2	2	304	304
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	2 978	3 089	13 861	15 154	77	85	16 916	18 328
Opptjente ikke forfalte renter	43	43	361	361	2	2	406	406
Sum investeringer som holdes til forfall	3 771	3 968	24 428	26 678	150	163	28 349	30 809
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 393	1 520	24 316	26 757	139	154	25 847	28 431
Opptjente ikke forfalte renter	27	27	552	552	4	4	583	583
Utenlandske obligasjonslån	3 966	4 229	43 780	47 421	305	334	48 052	51 983
Opptjente ikke forfalte renter	60	60	886	886	7	7	953	953
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 446	5 836	69 535	75 616	454	498	75 435	81 951
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	6 138	6 144	0	0	6 138	6 144
Lån med offentlig garanti	0	0	31 522	32 079	0	0	31 522	32 079
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	225	225	0	0	225	225
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	37 885	38 448	0	0	37 885	38 448
Sum finansielle eiendeler regnskapsført til amortisert kost	9 217	9 805	131 847	140 741	604	661	141 668	151 207

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	330	330	4 497	4 497	0	0	4 827	4 827
Utenlandske aksjer	0	0	17 386	17 386	0	0	17 386	17 386
Sum aksjer og andeler	330	330	21 883	21 883	0	0	22 213	22 213
Eiendomsfond	0	0	632	632	0	0	632	632
Norske aksjefond	0	0	37 923	37 923	363	363	38 286	38 286
Utenlandske aksjefond	0	0	4 649	4 649	0	0	4 649	4 649
Sum aksjefondsandeler	0	0	43 204	43 204	363	363	43 567	43 567
Norske alternative investeringer	0	0	1 761	1 761	13	13	1 774	1 774
Utenlandske alternative investeringer	0	0	4	4	0	0	4	4
Sum alternative investeringer	0	0	1 764	1 764	13	13	1 778	1 778
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	3 265	3 265	28 600	28 600	0	0	31 865	31 865
Utenlandske obligasjoner	163	163	13 605	13 605	0	0	13 768	13 768
Opptjente ikke forfalte renter	30	30	372	372	0	0	402	402
Norske obligasjonsfond	815	815	35 305	35 305	596	596	36 716	36 716
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	11 937	11 937	0	0	11 937	11 937
Opptjente ikke forfalte renter	12	12	479	479	7	7	497	497
Norske sertifikater	710	710	7 719	7 719	0	0	8 429	8 429
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	27	27	0	0	35	35
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	5 003	5 003	98 044	98 044	602	602	103 649	103 649
Norske utlån og fordringer	148	148	6 642	6 642	37	37	6 827	6 827
Utenlandske utlån og fordringer	188	188	2 179	2 179	14	14	2 382	2 382
Sum utlån og fordringer	337	337	8 821	8 821	51	51	9 208	9 208
DERIVATER								
Renteswapper	70	70	321	321	0	0	391	391
Aksjeopsjoner	0	0	243	243	2	2	245	245
Valutaterminer	0	0	8	8	0	0	8	8
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	70	70	572	572	3	3	644	644
Andre finansielle eiendeler	17	17	1 778	1 778	8	8	1 803	1 803
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	5 757	5 757	176 065	176 065	1 041	1 041	182 863	182 863

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	329	329	0	0	329	329
Valutaterminer	4	4	1 594	1 594	6	6	1 605	1 605
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	4	4	1 924	1 924	6	6	1 935	1 935
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	3 126	3 236	0	0	0	0	3 126	3 236
Fondsobligasjoner	1 007	1 025	0	0	0	0	1 007	1 025
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 132	4 261	0	0	0	0	4 132	4 261
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Utenlandske call money	34	34	300	300	1	1	334	334
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	34	34	300	300	1	1	334	334

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	730	855	9 054	10 339	50	56	9 834	11 250
Opptjente ikke forfalte renter	23	23	200	200	1	1	223	223
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	3 130	3 230	16 549	18 510	87	100	19 765	21 839
Opptjente ikke forfalte renter	55	55	256	256	2	2	312	312
Sum investeringer som holdes til forfall	3 937	4 163	26 058	29 304	139	158	30 134	33 625
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	1 495	1 686	24 620	28 217	138	161	26 253	30 064
Opptjente ikke forfalte renter	40	40	682	682	3	3	725	725
Utenlandske obligasjonslån	4 133	4 586	52 951	59 640	365	413	57 449	64 639
Opptjente ikke forfalte renter	88	88	1 108	1 108	8	8	1 203	1 203
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	5 756	6 400	79 360	89 646	515	585	85 631	96 631
ØVRIGE UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	4 076	4 090	0	0	4 076	4 090
Lån med offentlig garanti	0	0	37 695	38 643	0	0	37 695	38 643
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	205	205	0	0	205	205
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	41 976	42 938	0	0	41 976	42 938
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	9 694	10 563	147 393	161 889	654	743	157 741	173 194

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investerings- valgporteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	329	329	4 630	4 630	0	0	4 959	4 959
Utenlandske aksjer	0	0	19 605	19 605	0	0	19 605	19 605
Sum aksjer og andeler	329	329	24 236	24 236	0	0	24 564	24 564
Eiendomsfond	0	0	493	493	0	0	493	493
Norske aksjefond	0	0	43 422	43 422	400	400	43 822	43 822
Utenlandske aksjefond	0	0	5 758	5 758	0	0	5 758	5 758
Sum aksjefondsandeler	0	0	49 673	49 673	400	400	50 073	50 073
Norske alternative investeringer	0	0	1 794	1 794	13	13	1 807	1 807
Utenlandske alternative investeringer	0	0	81	81	0	0	81	81
Sum alternative investeringer	0	0	1 875	1 875	13	13	1 888	1 888
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	4 636	4 636	28 626	28 626	0	0	33 262	33 262
Utenlandske obligasjoner	203	203	18 232	18 232	0	0	18 434	18 434
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	484	484	0	0	525	525
Norske obligasjonsfond	1 765	1 765	41 640	41 640	599	599	44 004	44 004
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	12 172	12 172	0	0	12 172	12 172
Norske sertifikater	557	557	3 910	3 910	0	0	4 467	4 467
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	12	12	0	0	17	17
Sum obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	7 206	7 206	105 076	105 076	599	599	112 882	112 882
Norske utlån og fordringer	461	461	8 120	8 120	11	11	8 593	8 593
Utenlandske utlån og fordringer	165	165	7 660	7 660	17	17	7 842	7 842
Sum utlån og fordringer	626	626	15 780	15 780	28	28	16 434	16 434
DERIVATER								
Renteswapper	312	312	415	415	1	1	727	727
Aksjeopsjoner	0	0	424	424	3	3	427	427
Valutaterminer	0	0	370	370	3	3	373	373
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	312	312	1 208	1 208	7	7	1 527	1 527
Andre finansielle eiendeler	16	16	101	101	0	0	117	117
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	8 489	8 489	197 949	197 949	1 047	1 047	207 485	207 485

Note 6 VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi	Balanse- ført verdi	Virkelig verdi
FORPLIKTELSER								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	748	748	0	0	748	748
Valutaterminer	10	10	7 615	7 615	27	27	7 652	7 652
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	10	10	8 363	8 363	27	27	8 400	8 400
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Evigvarende ansvarlig lånekapital	3 423	3 508	0	0	0	0	3 423	3 508
Fondsobligasjoner	1 253	1 262	0	0	0	0	1 253	1 262
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 676	4 770	0	0	0	0	4 676	4 770
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Utenlandske call money	186	186	527	527	2	2	715	715
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	186	186	527	527	2	2	715	715

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI

30.06.15 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 902	3 947	0	5 849
Sertifikater	0	547	0	547
Obligasjoner	39	3 400	0	3 439
Obligasjonsfond	1 863	0	0	1 863
Utlån og fordringer	1 104	363	0	1 468
Aksjer og andeler	0	387	6	393
Aksjer	0	387	6	393
Finansielle derivater	0	329	0	329
Andre finansielle eiendeler	0	1	0	1
Sum selskapsporteføljen	3 006	5 027	6	8 039

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.15 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	74 675	30 876	0	105 551
Sertifikater	4 307	1 870	0	6 177
Obligasjoner	15 374	29 007	0	44 380
Obligasjonsfond	54 994	0	0	54 994
Utlån og fordringer	8 696	1 674	0	10 371
Aksjer og andeler	72 594	3 490	6 549	82 634
Aksjer	25 329	956	813	27 098
Aksjefond	47 265	0	0	47 265
Eiendomsfond	0	389	0	389
Spesialfond	0	2 146	0	2 146
Private Equity	0	0	5 736	5 736
Finansielle derivater	0	631	0	631
Andre finansielle eiendeler	0	3 493	0	3 493
Sum kollektivporteføljen	155 965	40 165	6 549	202 679
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	640	0	0	640
Obligasjonsfond	640	0	0	640
Utlån og fordringer	51	0	0	51
Aksjer og andeler	444	14	0	458
Aksjefond	444	0	0	444
Spesialfond	0	14	0	14
Finansielle derivater	0	2	0	2
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 135	15	0	1 151
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	160 106	45 207	6 555	211 869
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	891	891
Sum investeringseiendom	0	0	891	891

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.15 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3	0	3
Gjeld til kredittinstitusjoner	299	0	0	299
Sum selskapsporteføljen	299	3	0	302
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	4 113	0	4 113
Gjeld til kredittinstitusjoner	228	0	0	228
Sum kollektivporteføljen	228	4 113	0	4 341
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	6	0	6
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	0	0	2
Sum investeringsvalgporteføljen	2	6	0	8
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	529	4 122	0	4 651
30.06.14				
Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	977	4 026	0	5 003
Sertifikater	49	668	0	717
Obligasjoner	100	3 358	0	3 458
Obligasjonsfond	827	0	0	827
Utlån og fordringer	220	117	0	337
Aksjer og andeler	0	310	8	330
Aksjer	0	323	8	330
Finansielle derivater	0	70	0	70
Andre finansielle eiendeler	0	17	0	17
Sum selskapsporteføljen	1 196	4 540	8	5 757

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	65 819	32 225	0	98 044
Sertifikater	4 375	3 371	0	7 746
Obligasjoner	13 723	28 854	0	42 577
Obligasjonsfond	47 721		0	47 721
Utlån og fordringer	5 874	2 947	0	8 821
Aksjer og andeler	58 382	3 418	5 051	66 851
Aksjer	19 805	1 021	1 056	21 883
Aksjefond	38 577	0	52	38 629
Eiendomsfond	0	632	0	632
Spesialfond	0	1 764	0	1 764
Private Equity	0	0	3 942	3 942
Finansielle derivater	0	572	0	572
Andre finansielle eiendeler	0	1 778	0	1 778
Sum kollektivporteføljen	130 075	40 940	5 051	176 065
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	602	0	0	602
Obligasjonsfond	602	0	0	602
Utlån og fordringer	51	0	0	51
Aksjer og andeler	363	13	0	376
Aksjefond	363	0	0	363
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	3	0	3
Andre finansielle eiendeler	0	8	0	8
Sum investeringsvalgporteføljen	1 016	24	0	1 041
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	132 288	45 504	5 059	182 863
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	889	889
Sum investeringseiendom	0	0	889	889

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

30.06.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	4	0	4
Gjeld til kredittinstitusjoner	34	0	0	34
Sum selskapsporteføljen	34	4	0	38
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1 924	0	1 924
Gjeld til kredittinstitusjoner	300	0	0	300
Sum kollektivporteføljen	300	1 924	0	2 224
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	6	0	6
Gjeld til kredittinstitusjoner	1	0	0	1
Sum investeringsvalgporteføljen	1	6	0	7
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	334	1 935	0	2 269

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 805	5 402	0	7 206
Sertifikater	0	562	0	562
Obligasjoner	40	4 840	0	4 880
Obligasjonsfond	1 765	0	0	1 765
Utlån og fordringer	384	242	0	626
Aksjer og andeler	0	323	6	329
Aksjer	0	323	6	329
Finansielle derivater	0	312	0	312
Andre finansielle eiendeler	0	16	0	16
Sum selskapsporteføljen	2 213	6 270	6	8 489

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	70 443	34 633	0	105 076
Sertifikater	2 314	1 608	0	3 922
Obligasjoner	14 317	33 025	0	47 342
Obligasjonsfond	53 812	0	0	53 812
Utlån og fordringer	12 800	2 980	0	15 780
Aksjer og andeler	66 149	3 361	6 274	75 784
Aksjer	22 047	993	958	23 998
Aksjefond	44 102	0	0	44 102
Eiendomsfond	0	493	0	493
Spesialfond	0	1 875	0	1 875
Private Equity	0	0	5 316	5 316
Finansielle derivater	0	1 208	0	1 208
Andre finansielle eiendeler	0	101	0	101
Sum kollektivporteføljen	149 392	42 283	6 274	197 949
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	599	0	0	599
Obligasjonsfond	599	0	0	599
Utlån og fordringer	28	0	0	28
Aksjer og andeler	400	13	0	413
Aksjefond	400	0	0	400
Spesialfond	0	13	0	13
Finansielle derivater	0	7	0	7
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 027	20	0	1 047
Sum finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi	152 632	48 573	6 280	207 485
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	890	890
Sum investeringseiendom	0	0	890	890

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	10	0	10
Gjeld til kredittinstitusjoner	186	0	0	186
Sum selskapsporteføljen	186	10	0	196
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	8 363	0	8 363
Gjeld til kredittinstitusjoner	527	0	0	527
Sum kollektivporteføljen	527	8 363	0	8 890
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	27	0	27
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	0	0	2
Sum investeringsvalgporteføljen	2	27	0	29
Sum finansielle forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi	715	8 400	0	9 115

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Selskapsporteføljen	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	6	8	8
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	0	0	-2
Utgående balanse 30.06/31.12	6	8	6
Realisert gevinst/tap	0	0	0

Endringer i nivå 3 aksjer, unoterte Kollektivporteføljen	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	958	681	681
Solgt	0	0	0
Kjøpt	4	504	136
Urealiserte endringer	-149	-1	141
Utgående balanse 30.06/31.12	813	1 183	958
Realisert gevinst/tap	0	0	0

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Endringer i nivå 3, Private Equity Kollektivporteføljen	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	5 316	3 666	3 666
Solgt	-408	-317	-674
Kjøpt	804	457	1 052
Urealiserte endringer	24	61	1 273
Utgående balanse 30.06/31.12	5 736	3 867	5 316
Realisert gevinst/tap	55	42	182

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom Selskapsporteføljen	Bokført verdi 30.06.2015	Bokført verdi 30.06.2014	Bokført verdi 31.12.2014
Inngående balanse 01.01	890	947	947
Solgt	0	0	-2
Kjøpt	0	4	4
Urealiserte endringer	1	-62	-59
Utgående balanse 30.06/31.12	891	889	890
Realisert gevinst/tap	0	0	0
Sum nivå 3	7 447	5 947	7 170

Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet på de ulike porteføljene.

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdiog investeringseiendommer.

Note 7 VIRKELIG VERDI HIERARKI (FORTS.)

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsaklig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 6 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 6 for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 6, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 6.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 372 millioner kroner per 30.06.2015 på eiendelene i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I perioden mellom 31.03.2015 til 30.06.2015 er det for aksjer flyttet 52 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2 og 2 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1.

Det er ikke blitt gjort noen flyttinger til nivå 3 i perioden.

Note 8 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR

30.06.15 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	961	0	962	-415	-529	43
Sum	961	0	962	-415	-529	43
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	631	0	631	-415	-228	0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	329	0	329	0	-299	43
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	2	0	2	0	-2	1
Sum	961	0	962	-415	-529	43
GJELD						
Finansielle derivater	4 122	0	4 123	-415	-3 590	134
Sum	4 122	0	4 123	-415	-3 590	134
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	4 113	0	4 114	-415	-3 583	131
Sum gjeld selskapsporteføljen	3	0	3	0	-2	1
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	6	0	6	0	-6	2
Sum	4 122	0	4 123	-415	-3 590	134

30.06.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	644	0	644	-259	-334	71
Sum	644	0	644	-259	-334	71
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	572	0	572	-258	-300	15
Sum eiendeler selskapsporteføljen	70	0	70	0	-34	54
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	3	0	3	-1	-1	2
Sum	644	0	644	-259	-334	71
GJELD						
Finansielle derivater	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36
Sum	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	1 924	0	1 924	-258	-1 690	34
Sum gjeld selskapsporteføljen	4	0	4	0	-3	1
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	6	0	6	-1	-7	1
Sum	1 935	0	1 935	-259	-1 700	36

Note 8 PRESENTASJON AV EIENDELER OG GJELD SOM ER GJENSTAND FOR NETTO OPPGJØR (FORTS.)

31.12.14 Millioner kroner	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
				Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Netto beløp
EIENDELER						
Finansielle derivater	1 527	0	1 527	-733	-715	291
Sum	1 527	0	1 527	-733	-715	291
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER						
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1 208	0	1 208	-730	-527	164
Sum eiendeler selskapsporteføljen	312	0	312	0	-186	125
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	7	0	7	-3	-2	2
Sum	1 527	0	1 527	-733	-715	291
GJELD						
Finansielle derivater	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794
Sum	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD						
Sum gjeld kollektivporteføljen	8 363	0	8 363	-730	-6 859	790
Sum gjeld selskapsporteføljen	10	0	10	0	-9	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	27	0	27	-3	-20	4
Sum	8 400	0	8 400	-733	-6 888	794

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av netting avtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike netting avtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

Note 9 FORPLIKTELSER

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	4 605	3 307	106
Forskuddstrekk pensjonsordning	607	502	286
Leverandørgjeld	9	22	18
Derivater	4 122	1 935	8 400
Gjeld til kredittinstitusjoner	529	334	715
Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	194	193	4 066
Øvrige kortsiktige forpliktelser	15	18	47
Sum forpliktelser	10 082	6 311	13 638

Note 10 FORSIKRINGSFORPLIKTELSER

Millioner kroner	30.06.15	30.06.14	31.12.14
Premiereserve - ordinær tariff	351 155	308 557	329 601
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	12 885	9 564	10 322
Tilleggsavsetninger	17 107	12 685	17 013
Kursreguleringsfond	20 913	16 569	19 522
Andre avsetninger	171	257	223
Udisponert resultat til forsikringskontrakter i kollektivporteføljen	2 667	1 477	0
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser	404 897	349 109	376 681
Premiereserve - ordinær tariff	1 702	1 601	1 639
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	213	132	191
Tilleggsavsetninger	91	83	91
Udisponert resultat til forsikringskontrakter i investeringsvalgporteføljen	24	37	0
Sum forsikringsforpliktelser - investeringsvalgporteføljen	2 030	1 853	1 921

All post sendes til

Kommunal Landspensjonskasse,
Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo
Elektroniske henvendelser:
klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606

Hovedkontor Oslo

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 10, Oslo
Sentralbord: 05554
Faks: 22 03 36 00

Regionskontor Bergen

Besøksadresse:
Vågsallmenningen 16, Bergen
Kundesenter: 05554
Faks: 55 54 85 90